

**„Nauka o informacji (informacja naukowa) w okresie zmian”
V Konferencja Naukowa Instytutu Informacji Naukowej
i Studiów Bibliologicznych UW
(Warszawa, 4-5 kwietnia 2011 r.)**

W dniach 4-5 kwietnia 2011 r. w Warszawie odbyła się piąta konferencja naukowa Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Głównym założeniem naukowym konferencji była diagnoza zmian zachodzących w nauce o informacji i jej polu badawczym oraz w praktyce działalności informacyjnej, wyodrębnienie najważniejszych współczesnych kierunków rozwoju w obu tych płaszczyznach, a także ocena zakresu ich reprezentacji w edukacji specjalistów informacji. Najważniejsze obszary prowadzonych dyskusji obejmowały m.in. takie zagadnienia, jak: teoretyczne podstawy nauki o informacji, metodologia badań w nauce o informacji, projektowanie systemów i serwisów informacyjnych oraz badania ich efektywności, zarządzanie informacją i wiedzą, organizacja wiedzy, architektura informacji, informacja publiczna, badania użytkowników i użytkowania informacji, społeczna recepcja technologii informacyjnych i rola ICT w życiu społecznym, prawne i etyczne aspekty działalności informacyjnej, rozwój zawodów informacyjnych, nowe role bibliotekarzy, kształcenie specjalistów informacji, komunikacja naukowa. W sumie, w trakcie dziesięciu sesji, wygłoszono 58 referatów.

Konferencja rozpoczęła się uroczystą ceremonią otwarcia, która miała miejsce w Sali Lustrzanej Pałacu Staszica. Słowo wstępne wygłosili prof. Barbara Zybert, dziekan Wydziału Historycznego UW, prof. Dariusz Kuźmina, dyrektor Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW, oraz prof. Barbara Sosińska-Kalata, przewodnicząca Rady Naukowej Konferencji.

W pierwszej, międzynarodowej sesji plenarnej, moderowanej przez Barbarę Sosińską-Kalatę (IINiSB UW), znalazły się cztery wykłady wprowadzające w problematykę zmian zachodzących w polu badawczym nauki o informacji: *Researching the Digital Transition*, wygłoszony przez Davida Nicolasa (School of Library, Archive and Information Studies, University College London), *Information Science Agenda for Supporting Entrepreneurs of a New Type* – Bruno Jacobfeuerborn (Deutsche Telekom AG), *Information science needs cognitivism* – Mieczysław Muraszkiewicz (IINiSB UW, Instytut Informatyki Politechniki Warszawskiej) oraz *Information as a „meta-tool” for open society. Axiological space shaped by information* – Waldemar Koszewski (Klinika Neurochirurgii, Warszawski Uniwersytet Medyczny). D. Nicolas wskazał, że cyfrowa rewolucja w sposób fundamentalny zmienia zwyczaje informacyjne użytkowników, ze szczególnym wskazaniem na różnice międzypokoleniowe. Co więcej, jak zauważył, w Sieci, która daje uludę anonimowości, ludzie zachowują się inaczej niż w świecie rzeczywistym. Wszystko to powoduje, że badania nad użytkownikami, w szczegól-

ności młodymi, nabierają coraz większego znaczenia. B. Jacobfeuerborn podkreślił, że w nowoczesnym, szybkim i nasyconym technologiami świecie potrzebujemy nowych przedsiębiorców: samodzielnych, innowacyjnych, świadomych swojego otoczenia, niebojących się wyzwań, dbających o dostęp do wiedzy i informacji. M. Muraszkiewicz zwrócił uwagę, że nowe technologie, zapewniające dostęp do coraz większej liczby informacji, zmieniają sposób funkcjonowania naszego mózgu. Zgodnie z postawioną przez niego tezą mamy do czynienia z pojawieniem się tzw. fast information, termin utworzony przez analogię do wyrażenia „fast food”. W efekcie konieczne jest powiązanie nauki o informacji z kogniastyką. W referacie zamykającym sesję W. Koszewski dowodził, że powszechny dostęp do informacji stworzył nowe zjawiska społeczne, w tym także takie spoza samej sfery informacji, będące jednak konsekwencją odchyleń od stanu podstawowego (np. „wykluczenie informacyjne”), jak i zmienił rolę samej informacji. Informacja powszechnie dostępna kształtuje przestrzeń aksjologiczną i w coraz większym stopniu staje się narzędziem jej kodyfikacji. W tym rozumieniu – z dawnej roli materiału, podlegającego obróbce przez inne „narzędzia wiedzy” – sama staje się narzędziem.

W drugiej sesji plenarnej, prowadzonej przez Martę Skalską-Zlat (IINiB UW), przedstawiono sześć referatów, których tematyka skupiona była wokół teoretycznych i metodologicznych podstaw informatologii. Sesję rozpoczęła Wanda Pindłowa (IINiB UJ), która omówiła zmiany, jakie zachodzą w polu badań informacji naukowej oraz czynniki na nie wpływające. Zwracając uwagę na konieczność postawienia pytania, czy takie rozszerzanie obszaru badawczego prowadzi do pożądanego rozmywania się podstaw dyscypliny i jej osłabienia, czy też ją wzmacnia. Mirosław Górny (Zakład Systemów Informacyjnych, UAM w Poznaniu) swoje wystąpienie poświęcił tym problemom analizy metodologicznej badań prowadzonych w zakresie nauki o informacji, które dotyczą zasad formułowania problemu badawczego – zarówno w aspekcie poznawczym, jak i inżynierskim. Z kolei Małgorzata Góralska (IINiB UW) dowodząc komplementarności i współzależności zagadnień bibliologicznych i informatologicznych, na przykładzie różnych zjawisk związanych z rewolucją cyfrową, przedstawiła związki pomiędzy podstawowymi dla bibliologii i informacji naukowej obiektami badań (książką i informacją). Referat Marii Próchnickiej (IINiB UJ) poświęcony był podstawom koncepcyjnym prac, prowadzonych w ramach przygotowywania do wprowadzenia Krajowych Ram Kwalifikacji, których celem jest stworzenie wzorca generycznych efektów kształcenia, zdefiniowanych w kategoriach wiedzy, umiejętności oraz kompetencji personalnych i społecznych, właściwych dla absolwentów kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. W kolejnym referacie Diana Pietruch-Reizes (IINiB UJ) omówiła zakres badań oraz stosowane metody w nauce o informacji, odwołując się do kontekstu dążeń integracyjnych w informacji naukowej, jej powiązań z innymi naukami – integracji interdyscyplinarnej w aspekcie teoretycznym i praktycznym. Sesję zakończyło wystąpienie Arkadiusza Pulikowskiego (IBiIN UŚ), który przedstawił cele i efekty badań z zakresu nauki o informacji, odwołując się do wybranych czasopism wydawnictwa Emerald.

W części popołudniowej pierwszego dnia konferencji, w siedzibie IINiSB UW, odbyły się dwie sesje równoległe. Pierwsza, moderowana przez W. Pindłową, grupowała referaty poświęcone problematyce zawodów informacyjnych i kontekstowi ich transformacji, natomiast druga, której przewodniczył M. Górny, obejmowała zagadnienia związane z bibliotekami cyfrowymi.

Sesję pierwszą otworzyła Teresa Święćkowska (IINiSB UW), prezentując problematykę praw autorskich w kontekście działalności informacyjnej i bibliotecznej. Wskazała, że wraz z rozwojem nowych technologii informacyjnych zagadnieniami własności intelektualnej zajmuje się coraz więcej środowisk badawczych. Następnie, Adam Jachimczyk (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach), koncentrując się na możliwościach zawodowych absolwentów kierunku studiów *Nauka o informacji i bibliotekoznawstwo* dokonał analizy ogłoszeń z potencjalnie

skierowanymi do nich ofertami pracy. Agnieszka Korycińska-Huras (IINiB UJ) przedstawiła podstawowe reguły prowadzenia infobrokerskich rozmów diagnostycznych, sformułowane z perspektywy pragmatyki językowej, etnolingwistyki i gramatyki komunikacyjnej, Lilianna Nalewajska (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie) próbując przewidzieć przyszłość elektronicznych usług w Polsce, zwróciła uwagę na brak ogólnopolskiego serwisu informacyjnego, tworzonego przez sieć współpracujących ze sobą bibliotek (publicznych, naukowych), oraz serwisu skierowanego do młodszych użytkowników (serwis tworzony przez biblioteki dziecięce, centra nauki, mediateki). Adam Pawłowski (IINiB UW) odwołując się do swoich doświadczeń, omówił m.in.: zasady formułowania tematów projektów na użytek zlecających publicznych, problemy związane z odwoływaniem się do teorii i praktyki innych badaczy lub ośrodków, aspekty organizacyjne zarządzania informacją w ramach projektu oraz warunki upubliczniania efektów pracy analityka informacji. Na zakończenie sesji Monika Hałas-Cysarz (IINiSB UW) podjęła próbę zdefiniowania pojęcia „etyki informacji” w odniesieniu do bogatych doświadczeń zagranicznych i w kontekście kształcenia w tym obszarze, w ramach studiów z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa.

Sesję poświęconą bibliotekom cyfrowym rozpoczął Marek Nahotko (IINiB UJ) wystąpieniem o prognozowanych konsekwencjach rewolucji cyfrowej dla przyszłości bibliotek. Zwrócił uwagę na fakt, że możliwe są trzy scenariusze rozwoju sytuacji: najbardziej zachowawczy, przewidujący kontynuację aktualnej działalności bibliotek; pośredni, odnotowujący zmiany w części usług informacyjnych (włącznie z zanikaniem niektórych); oraz radykalny, oznaczający poważne przekształcenia większości obecnie znanych instytucji i form ich działalności. Ryszard Nowakowski (Zakład Narodowy im. Ossolińskich) dokonał próby ustalenia metody zwiększenia efektywności korzystania z zasobów cyfrowych i jednoznaczności w przechodzeniu między kategoriami należącymi do różnych poziomów opisu, a w konsekwencji zapewnienia większego ładu informacyjnego w bibliotekach cyfrowych. Małgorzata Janiak (IINiB UJ) omówiła wykorzystanie kryteriów estetycznych w ocenie jakości bibliotek cyfrowych, zwracając uwagę, że zarówno przy projektowaniu, jak i korzystaniu z bibliotek cyfrowych ważny jest także sposób przedstawienia informacji (design, forma, logika systemu itp.). Z kolei Monika Krakowska (IINiB UJ) scharakteryzowała wpływ modeli mentalnych i czynników afektywnych na kryteria oceny jakości bibliotek cyfrowych. Sesję zakończyło wystąpienie Jacka Włodarskiego (IINiSB UW), który odniósł się do nowego zagadnienia w nauce o informacji, jakim jest typologia bibliotek cyfrowych: od wskazania potrzeby stworzenia takiej typologii po zaprezentowanie własnej propozycji w tym obszarze.

Drugi dzień konferencji obejmował sześć sesji moderowanych przez: Marię Próchnicką, Dianę Pietruch-Reizes, Ewę Głowacką (IINiB UMK w Toruniu), Małgorzatę Kisilowską (IINiSB UW), Katarzynę Materską (IINiSB UW) oraz Wiesława Babikę (IINiB UJ). Tematy poszczególnych sesji oscylowały wokół takich zagadnień, jak: teoria i metodologia nauki o informacji i jej subsdyscypliny, kolekcje cyfrowe, metody i narzędzia organizacji dostępu do informacji, informacja specjalistyczna, wyszukiwanie i użytkowanie informacji oraz nowe media w działalności informacyjnej.

W sesji poświęconej pierwszej grupie tematycznej znalazły się wystąpienia odwołujące trendy badawcze we współczesnej informatologii: Remigiusza Sapy (IINiB UJ), Sabiny Cisek (IINiB UJ), Barbary Sosińskiej-Kalaty (IINiSB UW), Katarzyny Materskiej i Marzeny Świgoń (IHiSM UWM w Olsztynie). R. Sapa przedstawił koncepcję holistycznego spojrzenia w nauce o informacji, które otwiera szerokie możliwości badawcze w tej dyscyplinie naukowej. S. Cisek omówiła zagadnienie szczególnej wagi: stosowanie metod jakościowych w badaniach informatologicznych. B. Sosińska-Kalata przedstawiła kształtowanie się nowego paradygmatu w badaniach nad systemami organizacji wiedzy, które wymusza potrzebę zredefiniowania tego obszaru badań i jego relacji z nauką o informacji. Z kolei W. Babik mówił o potrzebie redefinicji pojęcia „język informacyjno-wyszu-

kiwawczy”, diagnozując zmiany zachodzące w teorii JIW pod wpływem dostosowania tego typu języków do potrzeb ich stosowania w serwisach internetowych. K. Materska prześledziła ewolucję funkcji i założeń zarządzania informacją, jak funkcjonalność zasobów i efektywność procesów, na przestrzeni lat 1990-2010 w oparciu o piśmiennictwo z zakresu informacji naukowej. Sesję zakończyło wystąpienie M. Świгоń, która omówiła problematykę zarządzania wiedzą w kontekście potrzeby włączenia jej do programu badawczego nauki o informacji i programów kształcenia profesjonalistów informacji.

Sesję dotyczącą szeroko rozumianych kolekcji cyfrowych otworzyła Anna Zawadzka (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie), mówiąca o szybko zmieniających się treściach elektronicznych jako komplementarnych wobec treści tradycyjnych. Uzupełnieniem jej wystąpienia był referat Aleksandry Zawadzkiej (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu) poświęcony problemom, które dla działań bibliograficznych i badań bibliometrycznych generuje obserwowane ostatnio zjawisko wyprzedzania oficjalnej daty publikacji dokumentów naukowych przez datę ich faktycznego udostępnienia w Internecie. Aneta Januszko-Szakiel (Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego) odwołując się do badań własnych, omówiła zasady i potrzeby długoterminowej archiwizacji publikacji elektronicznych. Zasygnalizowała, iż temat ten jako rzadko podejmowany w polskiej literaturze przedmiotu, może stanowić znamienite wyzwanie badawcze dla informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Architekturze informacji na stronach francuskich bibliotek dla dzieci i młodzieży przyjrzała się Agnieszka Wandel (IINiB UW), Karolina Majcher (Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu) natomiast dokonała analizy sposobów prezentacji informacji w serwisach WWW wybranych bibliotek naukowych. Rola bibliotekarza dziedzinnego sztuki w środowisku naukowo-artystycznym stała się podstawą do refleksji dla Anny Klukowskiej (Biblioteka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu).

Sesję poświęconą nowym technikom i narzędziom informacyjnym wypełniły referaty: Marcina Roszkowskiego (IINiSB UW), Pawła Marca (Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), Mariusza Luterka (IINiSB UW), Stanisława Skórki (Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie), Jacka Tomaszczyka (IBiIN UŚ), Veslavy Osińskiej (IINiB UMK w Toruniu) oraz Jolanty Szulc (IBiIN UŚ). Przedmiotem zainteresowania M. Roszkowskiego był Semantyczny Web i koncepcja Linked Data w kontekście opisu zasobów internetowych. Paweł Marzec zapoznał zebranych z tzw. techniką wędrówki poznawczej, jako metody badania serwisu internetowego, odniósł się przy tym do oceny strony WWW Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu. M. Luterek omówił wyniki analizy wybranych systemów informacji publicznej z punktu wdrażania systemów identyfikacji wizualnej. Zazaczył, iż wraz z rozwojem elektronicznych sposobów rozpowszechniania informacji publicznej niezwykle ważne jest tak treściowe, jak i formalne porządkowanie przekazu. S. Skórka poświęcił uwagę organizacji treści systemów nawigacji mówionej (budowa, funkcjonalność, formy wariantów nawigacyjnych). J. Tomaszczyk z kolei przedstawił coraz szerzej stosowaną formę reprezentacji wiedzy w postaci map tematów (ang. *topic maps*). O wykorzystaniu technik wizualizacji danych w architekturze informacji mówiła V. Osińska, akcentując ich znaczenie w interfejsach ukierunkowanych na specjalistyczne wyszukiwanie informacji. Jolanta Szulc udzieliła odpowiedzi na pytania o zakres stosowania systemów ekspertowych w informacji naukowej. Wskazując na kierunki badań nad systemami ekspertowymi, przywołała m.in. przykłady takich systemów eksperckich, jak: ESSCAPE, ONLINE-EXPERT, VIBE czy OAI-ORE.

Władysław M. Kolasa (IINiB Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie) rozpoczął czwartą sesję drugiego dnia konferencji, której tematyka dotyczyła różnych aspektów specjalistycznej informacji naukowej. Przedstawił założenia retrospektywnego Indeksu Cytowań Historiografii Mediów Polskich (ICHMP). Przeprowadzone przez niego badania pozwoliły określić cykl życia dokumentów

zamieszczonych w tej bazie oraz rozkład cytowanych form wydawniczych. Udało mu się także ustalić korelacje pomiędzy wskaźnikami cytowania (Indeks half-life) a Indekssem Hirscha (H-index), produktywnością, okresem twórczości, liczbą otrzymanych recenzji *peer review*, objętością tekstów. Kolejny prelegent, Adam Zurek (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu), zdefiniował pojęcie „informacja naukowa z zakresu mediewistyki”. Dalej, Zbigniew Osiński (IBiIN Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) przedstawił wyniki badań jakościowych, dotyczących budowy i zawartości polskich, internetowych serwisów edukacyjnych, prowadzonych przez szkoły, uczelnie i inne instytucje odpowiadające za proces kształcenia; Anna Sidorczuk (Biblioteka Politechniki Białostockiej) zaprezentowała bazę publikacji i dorobku artystycznego pracowników i doktorantów Politechniki Białostockiej, przygotowywaną przez Oddział Informacji Naukowej Biblioteki Politechniki Białostockiej; Magdalena Bemke-Switlinik (Główny Instytut Górnicztwa, Zespół Usług Patentowych i Normalizacyjnych. Biuro Tłumaczeń) przedstawiła zasady działania Zintegrowanego Systemu Zarządzania wdrożonego w Głównym Instytucie Górnicztwa (GIG) w 1998 r. oraz jego wpływ na ujednoczenie norm stosowanych w poszczególnych zakładach GIG, Barbara Niedźwiedzka (Instytut Zdrowia Publicznego, Zakład Informacji Naukowej UJ. Collegium Medium) przywołała kwestię informacji naukowej w sektorze ochrony zdrowia w Polsce, wysuwając postulat stworzenia stosownego systemu kształcenia pracowników informacji naukowej w tym obszarze tak, by mogli oni spełnić oczekiwania grupy specyficznej użytkowników, którymi są m.in.: lekarze, pielęgniarki, pacjenci, a Aleksandra Dąbrowska (IINiSB UW) dokonała charakterystyki sieci Europe Direct jako źródła wiedzy o Unii Europejskiej.

Podczas dwóch ostatnich równoległe przebiegających sesji poruszono zagadnienia użytkowania informacji i sposobów jej kreowania w Internecie w aspekcie komunikacyjnym. Małgorzata Kisilowska podjęła próbę określenia terminu „kultura informacyjna” jako jeszcze jednego mieszczącego się wśród innych pojęć bibliologicznych i informatologicznych terminów takich, jak: „kultura książki” czy „kultura druku”. Anna Szczepańska (IINiSB UW) odnosząc się do wyników własnych badań prowadzonych wśród pracowników Uniwersytetu Warszawskiego, z jednej strony zidentyfikowała potrzeby informacyjne przedstawicieli różnych środowisk naukowych, z drugiej zaś zwróciła uwagę na ich problemy łączące się z wyszukiwaniem i selekcjonowaniem informacji w dobie dynamicznie rozwijających się nowych technologii.

Podobne w swojej wymowie były trzy kolejne wystąpienia: Natalii Pamuły-Cieślak (IINiB UMK w Toruniu) przedstawiającej projekt dla bibliotek akademickich, którego celem jest podniesienie „świadomości informacyjnej” użytkowników; Ewy Jabłońskiej-Stefanowicz (IINiB UW) analizującej treść podręczników do zajęć komputerowych pod względem możliwości wykorzystania ich do kształtowania umiejętności pozyskiwania informacji i oceny zasobów Sieci przez ucznia; oraz Justyny Jasiewicz (IINiSB UW), która przywołała wyniki własnych badań przeprowadzonych wśród młodzieży polskiej, niemieckiej i angielskiej oraz porównała dane liczbowe dotyczące obydwu płci, co pozwoliło jej postawić tezę dotyczącą różnic pomiędzy zachowaniami i kompetencjami informacyjnymi dziewcząt i chłopców. W tej grupie referatów znalazło się również wystąpienie Ewy Chuchro (IINiSB UW), która zdefiniowała pojęcie *feedbacku* i ustaliła jego typologię: *feedback* jawny, *feedback* ukryty), odwołując się do najnowszych ustaleń przedstawionych w literaturze anglojęzycznej.

Sposoby wykorzystywania nowych mediów przez szeroko pojęte instytucje, a także formy kształtowania relacji z użytkownikami omawiały: Magdalena Wójcik (IINiB UJ), analizując możliwości wykorzystania mediów społecznościowych w procesie informowania o ofercie bibliotek publicznych; Marta Tyszkowska (IINiB UMK w Toruniu) prezentując narzędzia Internetu drugiej generacji (np. fora, blogi, kanały RSS, videocasty, platformy internetowe), służące bibliotekom do komunikowania się z użytkownikami; Magdalena Janas i Katarzyna Mól (Bi-

blioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie) przedstawiając ideę „Bibliodziennik” – bloga BG UP w Krakowie; Maria Lamberti i Monika Theus z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, prezentujące Facebook jako narzędzie wizerunkowe bibliotek, muzeów i archiwów. Temat działalności szkoleniowej Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Politechniki Białostockiej w zakresie kształcenia dyplomantów podjęły zaś Emilia Brzozowska-Szczecina i Ewa Kowalczyk-Czapko (Biblioteka Politechniki Białostockiej). Przedstawiły one także wyniki ankiety, której celem była ocena efektywności szkoleń bibliotecznych oraz zbadanie potrzeb informacyjnych studentów piszących prace dyplomowe.

Znamienite podsumowanie konferencji stanowiła dyskusja panelowa, której przewodniczyła B. Sosińska-Kalata. Do panelu zaproszeni zostali profesorowie: W. Babik, M. Górny, K. Materska, M. Muraszewicz, W. Pindłowa, Barbara Stefaniak i Jadwiga Woźniak-Kasperk (IINiSB UW), a do rozwijającej się dyskusji dołączyli też: M. Halasz-Cysarz, B. Niedźwiecka, Maria Przystek-Samokowa i A. Szczepańska. I choć nie sposób w krótkim sprawozdaniu, omówić wszystkie wątki tej dyskusji, to o kilku z nich sygnalizowanych przez jej uczestników warto wspomnieć. Odnieśli się oni bowiem do kwestii istotnych zmian, jakie można zaobserwować w informacji naukowej, a implikowanych przez upowszechnianie się nowych technologii. Tempo rozwoju tych ostatnich nie maleje, przeciwnie. Technologie informacyjne kształtują inne oblicze informatologii, wyznaczają nowe obszary naukowej refleksji, przyczyniają się do powstawania nowych metod i narzędzi badawczych. Dziś trudno wyodrębnić kierunki rozwoju informacji naukowej i przewidzieć efekty zmian w niej zachodzących. Pewna jest tylko różnorodność i interdyscyplinarność badań w tym obszarze, co zdaje potwierdzać bogaty program konferencyjny. Niewątpliwie konferencja wzbudziła zainteresowanie środowiska naukowego i bibliotekarskiego, można zatem mieć nadzieję, że planowany przez organizatorów tom pokonferencyjny również zyska jego uznanie.

Mariusz Luterek, Ewa Chuchro
Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych
Uniwersytet Warszawski

Tekst wpłynął do Redakcji 1 września 2011 r.

„Nowoczesne koncepcje organizacji bibliotek”
V Bałtycka Konferencja z cyklu
„Zarządzanie i Organizacja Bibliotek”
(Gdańsk, 14-15 kwietnia 2011 r.)

W dn. 14-15 kwietnia 2011 r. odbyła się V Bałtycka Konferencja z cyklu „Zarządzanie i organizacja bibliotek”, której inicjatorami byli Biblioteki ATENEUM – Szkoły Wyższej w Gdańsku, Komisji Zarządzania i Marketingu SBP, Uniwersytetu Gdańskiego oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdyni. Konferencja przebiegała pod hasłem *Nowoczesne koncepcje organizacji bibliotek* z inicjatywy. Spotkanie zgromadziło około 70 pracowników naukowych oraz bibliotekarzy wszystkich typów bibliotek, z czego najliczniejszą grupę stanowili przedstawiciele kadry zarządzającej oraz osoby angażujące się w procesy i projekty na rzecz wdrażania innowacji organizacyjnych i promocji rodzinnych bibliotek.

Oficjalnego otwarcia konferencji dokonał Rektor ATENEUM – Szkoły Wyższej prof. dr hab. Waldemar Tłokiński. Przybyłych gości powitała Maja Wojciechowska pełniąca funkcję dyrektora Biblioteki ATENEUM.

Celem konferencji było stworzenie możliwości zarówno wymiany myśli, jak i zapoznanie z doświadczeniami, badaniami i opiniami uczestników w zakresie metod zarządzania, stylów kierowania personelem, kompetencji i postaw dyrektora oraz pracowników biblioteki, nowoczesnych koncepcji organizacji bibliotek, budowania wizerunku bibliotek oraz metodologii wprowadzania innowacji.

W sześciu sesjach tematycznych wystąpiło 29 prelegentów. Podczas pierwszej, poświęconej komunikacji w bibliotece, analizie poddano narzędzia i metody budowania relacji pomiędzy bibliotekarzami a czytelnikami oraz między bibliotekarzami a przełożonymi. Zagadnienie komunikacji ujęto w kontekście kultury organizacyjnej biblioteki, stylów kierowania, metod zarządzania konfliktami i ogólnej struktury zarządzania. Sesję otworzyło wystąpienie Sylwii Bielawskiej, która nakreśliła istotę relacji czytelnik – bibliotekarz jako czynnika niezbędnego do wprowadzania nowych koncepcji funkcjonowania biblioteki. Referentka scharakteryzowała podstawowe role, zadania personelu i wymagania wobec niego oraz wpływ postawy bibliotekarza na sukcesywny wzrost efektywności marketingu usług bibliotecznych. O zmianach zachodzących w funkcjonowaniu społeczeństwa i o wynikającej z tego zjawiska konieczności sprostania istniejącym wymaganiom, w tym o obowiązującej dziś znajomości technologii teleinformatycznych, mówiła Agnieszka Łobocka. Problem komunikacji między bibliotekarzami i przełożonymi rozwinął w swym wystąpieniu Wiesław Babik, koncentrując się przede wszystkim na barierach i zakłóceniach, które pojawiają się w codziennych kontaktach zawodowych. Przedstawił typowe postawy bibliotekarzy, jak np. syndrom grupowego myślenia i działania w bibliotece oraz ich wpływ na wizerunek i rozwój placówki. Lidia Szczygłowska skoncentrowała się na stylach kierowania i osobie dyrektora, oddziałującej na zachowania podwładnych. Przedstawiła wachlarz sposobów wykorzystywania władzy do stymulowania nowoczesnego i sprawnego funkcjonowania instytucji i ludzi. Kwestia rozwiązywania zaistniałych już konfliktów i zarządzania nimi przybliżona została przez Katarzynę Mazur-Kuleszę. Autorka zaprezentowała wyniki badań własnych nad opinią o występowaniu i rozwiązywaniu ewentualnych konfliktów w zespole pracowników Biblioteki Głównej i bibliotek specjalistycznych Uniwersytetu Opolskiego. Problemem komunikacji w bibliotece w ramach kultury organizacji oraz struktur zarządzania bibliotekami zajęła się Małgorzata Całka (*Kultura organizacyjna biblioteki akademickiej – nowe wyzwania i szanse*) i Stefan Kubów (*Elastyczne struktury zarządzania w bibliotekach*). M. Całka odniosła się do podstawowych artefaktów oraz założeń kształtujących współczesną kulturę oraz do tendencji czy też kierunków jej rozwoju. Podkreśliła znaczenie kultury organizacyjnej w budowaniu efektywnego zespołu pracowników oraz w wypracowaniu właściwych metod zarządzania. S. Kubów, po omówieniu zmian, wymagających elastyczności w otoczeniu komercyjnym, oddziaływających także na otoczenie biblioteki, zwrócił uwagę na obowiązek monitorowania zmian, dostosowywania do nich sposobu funkcjonowania, śledzenia rozwiązań przyjmowanych przez inne biblioteki i utrzymywania wśród pracowników gotowości do zmian, dbania o innowacyjność oraz zapewniania warunków do stałego uczenia się.

Referaty wygłoszone podczas sesji drugiej poświęcono zagadnieniom związanym z promocją bibliotek. Prelegenci przedstawiali elementy teorii i przykłady działań promocyjnych, przeprowadzonych w ich macierzystych bibliotekach. Katarzyna Bilińska podzieliła się doświadczeniami zdobytymi przez Zespół ds. Promocji funkcjonującym przy Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Zarządzanie marką w teorii i w praktyce stało się przedmiotem refleksji Hanny Grabowskiej, która odwołała się do przykładu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. W swym wystąpieniu przedstawiła działania służące umiejętnemu wykreowaniu, budowaniu i zarządzaniu silną marką instytucji. Alicja Bułdak i Anna Buszta zaprezentowały innowacyjną formę promocji bibliotek – tj. coroczne wydarzenie „Noc Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego”. Jolanta Dzieńiakowska przedstawiła wyniki badań i wnioski na temat zakresu działań marketingowych bibliotek szkolnych. Prelegen-

ta przebadala biblioteki w 160 liceach ogólnokształcących, po 10 szkół z każdego województwa. Celem jej badań była próba uzyskania odpowiedzi na pytanie: *Czy – i jak – współczesne biblioteki szkolne są promowane?* Również o działalności promocyjnej bibliotek, ale już w sektorze bibliotek publicznych województwa świętokrzyskiego, mówiły Izabela Krasińska i Monika Olczak-Kardas. Autorki oparły swe rozważania na analizie sprawozdań bibliotek, stron internetowych i publikacji w mediach, szczególną uwagę zwróciły na wykorzystanie przez biblioteki współczesnych narzędzi do kontaktu z czytelnikami oraz kreowanie wizerunku w Sieci. Sesję drugą zamknął ciekawym wystąpieniem pt. *Sponsoring jako szansa zmiany wizerunku biblioteki* Aleksander Gniot, który przedstawił warunki, jakie musi spełnić biblioteka, by mogła stać się atrakcyjnym partnerem dla fundatorów, oraz na jakie trudności w tym zakresie powinna być ona przygotowana. Jego rozważania wynikały z własnego doświadczenia w pozyskiwaniu sponsorów przez Bibliotekę Uniwersytecką w Poznaniu.

W sesji trzeciej wygłoszono serię referatów poświęconych tematyce obecności i roli nowych mediów w działalności bibliotek. W kwestii rozszerzającego się w ostatnich latach zjawiska e-learningu głos zabrała Jolanta Laskowska. Prelegentka przedstawiła nowe trendy, formy i metody w edukacji z wykorzystaniem nowych technologii, tj.: platform e-learningowych, technologii Web 2.0, portali społecznościowych czy Otwartych Zasobów Edukacyjnych. Jedną z platform e-learningowych – Moodle – stała się przedmiotem wystąpienia Anny Szelağ, która zaprezentowała sposób, w jaki zostało zrealizowane nauczanie zdalne w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej w Elblągu, jak też koncepcję dalszej jego realizacji. Omówiła aktualną ofertę e-learningowych form szkoleniowych z uwzględnieniem charakterystyki grupy użytkowników Bibliotecznego Centrum Zdalnej Edukacji. Na pytanie, jak istotną rolę w procesie adaptacji nowoczesnych technologii cyfrowych na grunt biblioteczny odgrywa bibliotekarz, jego specjalistyczna wiedza, kompetencje, umiejętności, kwalifikacje, kreatywność, łatwość nawiązywania kontaktów interpersonalnych i umiejętność pracy z czytelnikiem, próbowała odpowiedzieć Beata Zuber w wystąpieniu *Od bibliotekarza tradycyjnego do bibliotekarza cyfrowego na przykładzie pracowników Biblioteki Zespołu Kolegiów Nauczycielskich / Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koszalinie*. Prelegentka wykazała, jak bardzo zawód bibliotekarza ewaluował na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat wraz ze zmianą wizerunku współczesnej biblioteki. Sylwia Bem jako ostatnia w ramach sesji trzeciej wygłosiła referat pt. *Zarządzanie relacjami z użytkownikiem w kontekście nowych form komunikowania*. Po krótkim wprowadzeniu słuchaczy do tematu, charakteryzującym marketing relacji, zaprezentowane zostały nowe formy komunikowania oraz możliwości ich zastosowania w codziennej pracy bibliotek. Autorka szczególną uwagę poświęciła serwisom społecznościowym i ich roli w komunikacji z użytkownikami bibliotek. Podsumowując zagadnienie, podjęła próbę wyróżnienia sposobów personalizacji usług bibliotecznych z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi komunikowania się.

Sesję czwartą, zamykającą pierwszy dzień obrad, wypełniły wystąpienia na temat organizacji bibliotek. Magdalena Seta skoncentrowała się na *Zmianach w strukturach organizacyjnych bibliotek akademickich*, jakie zaszły w ostatnich latach, uwzględniając czynniki, mające wpływ na ich funkcjonowanie. Stwierdziła, iż trwająca od ostatnich lat hybridyzacja bibliotek stanowi początek ery bibliotek wirtualnych, gdzie przewagę uzyskują elektroniczne i multimedialne publikacje na fizycznych nośnikach oraz publikacje w Sieci. Do jej wystąpienia nawiązywała wypowiedź M. Halasz-Cysarz, która poruszyła kwestię oczekiwań wobec bibliotek XXI w., oraz roli bibliotekarza, stawiając pod znakiem zapytania przyszłość „współistnienie bibliotekarzy i bibliotek”. Omówiwszy rozwój współczesnych bibliotek, organizacji i zarządzanie bibliotekami – multicentrami, kwestie personalne, a zwłaszcza te związane z edukacją bibliotekarzy, zasygnalizowała nowe możliwości, na które biblioteki mogą, a wręcz powinny, się otwierać (*XXI wiek! Bibliotekarze bez bibliotek? A może bibliotekarz bez biblioteki?*). Ostatni referat prezentowa-

ny w ramach sesji czwartej poświęcony był środkom z Europejskiego Funduszu Społecznego, stanowiące szansę na realizację koncepcji biblioteki jako organizacji uczącej się. Marzena Dziołak i Sylwia Pykacz przybliżyły koncepcję biblioteki jako „organizacji uczącej się”, a następnie zrelacjonowały przebieg przeprowadzonego w Bibliotece Państwowej Szkoły Wyższej im. Jana Pawła II w Białej Podlaskiej projektu szkoleniowego finansowanego ze środków EFS „Bibliotekarz XXI wieku – przewodnik po labiryncie informacji i wiedzy”.

Obrady pierwszego dnia konferencji zamknęła dyskusja, podczas której uczestnicy mieli szansę zadać pytania prelegentom, wypowiedzieć się na poruszane podczas sesji tematy i skonfrontować swoje poglądy.

W programie drugiego dnia obrad przewidziane zostały kolejne trzy sesje. Sesja piąta zgromadziła prelegentów, którzy przygotowali referaty poświęcone zagadnieniom obejmującym zarządzanie biblioteką. Jako pierwsza wystąpiła Małgorzata Dąbrowicz, przedstawiając problem zarządzania biblioteką przez ocenianie – metodą SOOP, tj. Systemu Ocen Okresowych Pracowników, opracowaną w Bibliotece Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. O analizie czasu pracy jako narzędziu wspomagającym proces zarządzania w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego mówili Katarzyna Mikołajczyk oraz Tomasz Piestrzyński. Prelegenci dowodzili, iż analiza ta pozwala zwiększać efektywność, wykrywać i likwidować luki czasowe spowodowane niewłaściwą organizacją pracy i ostatecznie wprowadzać zmiany prowadzące do poprawy funkcjonowania biblioteki. Ciekawe okazało się również wystąpienie Izabeli Oleaszewskiej-Porzyckiej pt. *Strażak, biurokrata, autokrata – przegląd stylów zarządzania*, w którym, jak wskazuje tytuł, autorka przedstawiła różnorodne rodzaje stylów kierowania i ich bezpośredni wpływ na efektywność działania biblioteki. Eligiusz Podolan zaprezentował organizację zbiorów bibliotecznych Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego za pomocą UKD. Prelegent omówił zasady przygotowania księgozbioru w wolnym dostępie, opartego na UKD na przykładzie nowego gmachu Biblioteki UZ, w którym znajdują się połączone zbiory nauk humanistycznych i społecznych. O czynnikach, jakie wpłynęły na poprawę funkcjonalności Biblioteki Wydziałowej Malarstwa i Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, opowiedział Sławomir Sobczyk. Przeanalizował takie czynniki merytoryczne, jak: uruchomienie wypożyczalni, działalność mediateki, opracowanie i skatalogowanie większości księgozbioru lub zwiększenie nakładów finansowych na zakup literatury fachowej. Podał przykłady prostych rozwiązań organizacyjnych w tym względzie oraz zasygnalizował, iż kluczowa jest tu postawa bibliotekarzy.

W ramach sesji szóstej Jadwiga Pawluk i Mateusz Paradowski przeprowadzili szkolenie pt. *Kursy e-learningowe jako nowoczesna forma zdobywania i przekazywania wiedzy przez bibliotekarzy*. Jego celem było zapoznanie uczestników z podstawowymi zasadami tworzenia kursów e-learningowych oraz posługiwania się kursami opracowanymi na platformie Moodle. Kurs jest obecnie dostępny na platformie e-learningowej „Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji” (<http://moodle.wmbp.edu.pl/>).

Sesję siódmą, zamykającą konferencję, poświęcono zagadnieniu roli biblioteki w społeczeństwie. Rolę bibliotek uniwersyteckich w procesie edukacji permanentnej przybliżyła Dagmara Bubel, przedstawiając koncepcję usług bibliotek uniwersyteckich w kontekście nabywania kompetencji informacyjnej przez osoby starsze, z uwzględnieniem modeli metodyczno-dydaktycznych oraz szczególnych czynników, wpływających na proces nauczania i uczenia się osób starszych. Następnie głos zabrał Michał Grzeszczuk, referując temat *Między profesjonalizmem a dyletanctwem. Bibliotekarze publiczni w przestrzeni edukacyjnej*, dotyczący stanu edukacji, samokształcenia, zdobywania uprawnień do wykonywania zawodu bibliotekarza w bibliotece publicznej i regulacji prawnych decydujących o strukturze i statusie bibliotek. O Filii Biblioteki Głównej Politechniki Gdańskiej, znajdującej się w budynku Wydziału Elektroniki, Telekomunikacji i Informatyki, jako przykładzie biblioteki e-pokolenia, opowiedziała Tatiana Andrzejewska. Za-

gadnienie komunikacji w bibliotece przy użyciu dramy jako narzędzia w dialogu interpersonalnym podjęła Grażyna Zielińska, omawiając metody poprawnego komunikowania się na linii przełożony – pracownik.

Dwudniowe obrady podsumowała i zamknęła Jolanta Laskowska, dziękując wszystkim uczestnikom za obecność na konferencji.

V edycja Bałtyckiej Konferencji „Zarządzanie i Organizacja Bibliotek” spotkała się z dużym zainteresowaniem środowiska bibliotekarskiego. Hasło przewodnie konferencji – „Nowoczesne koncepcje organizacji bibliotek” – stało się inspiracją dla ciekawych rozważań, badań i dyskusji kontynuowanych w przerwach pomiędzy sesjami. Dzięki licznie przybyłym prelegentom powstał zbiór referatów, które ukażą się w tomie pokonferencyjnym.

Anna Aniszewska-Sworcuk
Biblioteka ATENEUM – Szkoły Wyższej w Gdańsku

Tekst wpłynął do Redakcji 10 czerwca 2011 r.

**„Polonia – Europa – Świat.
Potrzeby polskiego dziedzictwa narodowego we Francji”
Międzynarodowa Konferencja
Polskiego Bractwa Kawalerów Gutenberga
(Livien, 28-29 kwietnia 2011 r.)**

W dn. 28-29 kwietnia 2011 r. odbyła się w Livien międzynarodowa konferencja pt. „Polonia – Europa – Świat. Potrzeby polskiego dziedzictwa narodowego we Francji”, zorganizowana przez Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga, które fundusze na ten cel otrzymało z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Gospodarzem spotkania był Kongres Polonii Francuskiej. W symposium wzięli udział: przedstawiciele MKiDN, polskiego i francuskiego środowiska naukowego, członkowie Bractwa Kawalerów Gutenberga, działacze polonijnych środowisk oraz młodzież.

Konferencja miała na celu prezentację wkładu polonijnego dziedzictwa narodowego we wspólną polsko-francuską przestrzeń historyczno-kulturową pod kątem jego dokumentacji i rewaloryzacji w ramach zjednoczonej Europy. Istotnym elementem obrad były refleksje zarówno nad dotychczasowymi, jak i nowo wyłaniającymi się obszarami ochrony, badań, archiwizacji, promocji kultury i spuścizny narodowej, za które odpowiadają najważniejsze instytucje w kraju i za granicą. Specjaliści różnych dziedzin, badacze, praktycy i urzędnicy państwowi zaprezentowali wyniki prac prowadzonych nad polonijnym dziedzictwem we Francji.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonała Franciszka Aghamalian-Konieczna, prezes Kongresu Polonii Francuskiej, która przypominała o obowiązkach i przywilejach wynikających ze współpracy gospodarczej, kulturalnej oraz powinnościach względem dziedzictwa przeszłości. Zaakcentowała, że Polonia mieszkająca w Nord-Pas-de-Calais już od pięciu pokoleń łączy i integruje spuściznę swoich dwóch ojczyzn. Jej zdaniem jednym z najważniejszych zagadnień, jakie powinien zrealizować Kongres Polonii Francuskiej, jest przeprowadzenie dyskusji z organizacjami polonijnymi we Francji na temat możliwości opracowania nowej formuły współpracy z młodzieżą polonijną w celu zainteresowania jej sprawami polskimi i działalnością na rzecz środowiska, a także zabiegi o nadanie odpowiedniej rangi nauczaniu jęz. polskiego we francuskich gimnazjach i liceach oraz na poziomie uniwersyteckim.

Maison de la Polonia de France – Kongres Polonii Francuskiej jest nową nazwą stowarzyszenia ukonstytuowanego 21 grudnia 2007 r. Stowarzyszenie powstało w wyniku połączenia Kongresu Polonii Francuskiej (działającego od 1949 r.) z Do-

mem Polonijnym (powstałym w 1995 r.). Maison de la Polonia de France reprezentuje organizację i fundację polonijne we Francji, koordynuje prace Centrum Dokumentacji i Informacji Polonii Francuskiej oraz Biblioteki Polonii Północnej Francji (działającej od 2005 r.), organizuje kursy jęz. polskiego, wystawy i imprezy promujące polską kulturę i tradycję. Zajmuje się również przywracaniem, ochroną i popularyzowaniem dziedzictwa polskiego we Francji. Obecnie Polonia stanowi ok. 9% ludności tego północnego regionu Francji. W Nord-Pas-de-Calais znajduje się wiele miejsc stanowiących pomost pomiędzy górnictwem przeszłością regionu a teraźniejszością. Polskie ślady odnaleźć można w kościołach, kaplicach, pomnikach, tablicach pamiątkowych, sklepach, a nawet w nazwach ulic czy szkół. Według F. Aghamalian-Koniecznej: „Te miejsca tworzą wyjątkowe polskie dziedzictwo, często niezauważane, ale które należy z całą pewnością pielęgnować, aby zapobiec jego zanikowi”.

Wychowując kolejne pokolenie polskich patriotów we Francji, trzeba sięgnąć do nowych metod komunikacji i technologii, bo sama pasja już nie wystarczy. Do problemu globalizacji i zastosowania mobilnych technik informacyjnych, ważnych dla rozwoju i integracji społeczności polonijnej, odniósł się w swoim wystąpieniu Adam Promiński, tegoroczny laureat prestiżowej nagrody „Trophées de la Polonia”. Następnie głos zabrała Sylviane Kowalczyk (dyrektor Maison de la Polonia de France), przybliżając główne cele i założenia działalności stowarzyszenia. Podkreśliła znaczenie współpracy z MKiDN oraz z Instytutem Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego, której efektem jest gromadzenie i przetwarzanie informacji o aktywności polonijnej w regionie. Dzięki temu wsparciu Maison de la Polonia de France założyło przy Centrum Informacji i Dokumentacji o Polonii Francuskiej bibliotekę archiwum, gdzie praktykują polscy studenci.

Dziedzictwo polskiej myśli politycznej we Francji przedstawił w referacie na temat Jana III Sobieskiego i jego kontaktów z dworem francuskim Daniel Tollet (Université Paris-Sorbonne, Paris IV). Ukazał on mechanizmy siedemnastowiecznej dyplomacji oraz skomplikowanych stosunków między Warszawą i Paryżem. D. Tollet przypomniał przeplatanie się dróg polsko-francuskich nie tylko w polityce zagranicznej, gospodarczej, ale też w mariażach.

Anna Kamler (UW) omówiła kwestie związane z ochroną i opieką na dziedzictwie kultury materialnej w kontekście szczególnych miejsc pamięci narodowej – polskich cmentarzy na obczyźnie. Zaznaczyła, że cmentarze stanowią wymowny obraz dziejów narodowych, o czym najlepiej świadczą polskie groby wpisane w krajobrazy Francji, Anglii, Norwegii, Rosji (czy Syberii). Istotne miejsce wśród francuskich nekropolii zajmuje Montmorency, gdzie polskie pogrzeby i formy kultu zmarłych miały nieznaną Francuzom ekspresję. Prelegentka podkreśliła rangę i znaczenie tego miejsca w dziejach kultury polskiej. Kolejnymi omówionymi przez nią nekropoliami były Montmartre, jeden z najstarszych paryskich cmentarzy i Père-Lachaise. Przywołując przykład francuskich nekropolii A. Kamler, wskazała na konieczność zinwentaryzowania, zabezpieczenia i konserwacji polskich grobów poza granicami kraju, jako ważnego elementu dziedzictwa polskiego.

Inną formą zachowania narodowej świadomości jest edukacja prowadzona na różnych poziomach. Na temat organizacji nauczania, wielokulturowości, tożsamości oraz kosmopolityzmu wypowiedzieli się Jerzy Nikitorowicz (Uniwersytet w Białymstoku) i Iwona Pugaciewicz (UW).

Jerzy Nikitorowicz przedstawił autorski model edukacji wielokulturowej. Mówił, że współczesna wielokulturowość jest wieloczynnikowa i wielozakresowa, co pozwala ujmować ją w kontekście zasiedlenia bądź migracji, ujawniających się odrębności, ruchów etnicznych czy narodowościowych. Jego duże zainteresowanie wzbudziła tożsamość polonijna, w której zaobserwował kształtowanie się tożsamości podwójnej, rozproszonej, oraz tożsamości człowieka poganicza. Podkreślił, że w konstruowaniu tożsamości należy uwzględnić jej trzy wymiary, tj.: tożsamość dziedziczną (społeczno-kulturową); tożsamość jednostkową (osobową); tożsamość

kształtowaną ustawicznie (kulturową, wielokulturową, międzykulturową). Podsumowując, zestawił wynikające z tych postaw różne aspekty wielokulturowości z problemami zachowania dziedzictwa kulturowego wśród emigracji.

Polskie dziedzictwo edukacyjne we Francji było przedmiotem wystąpienia Iwony Pugacewicz. Autorka, w oparciu o wybrane źródła archiwalne Biblioteki Polskiej w Paryżu, omówiła organizację oraz założenia programowe pierwszych polskich szkół we Francji (pierwsza polska męska szkoła została powołana w Châtillon sous Bagneux w 1842 r., dla dziewcząt zaś w Hotelu Lambert w 1845 r. – był to Instytut Panien Polskich). Dziewiętnastowieczna polska emigracja zakładając ośrodki edukacyjne, miała wyraźnie określone cele kształcenia. Było to przygotowanie nowej kadry wojskowej oraz wychowanie młodzieży w duchu narodowo-patriotycznym. Referentka podkreśliła, że program nauczania był dwukulturowy: polsko-francuski. Oprócz tego uwzględniał wychowanie religijne i moralne, przewidywał zajęcia z kultury fizycznej, określał dozwolone rozrywki w czasie wolnym oraz podawał ściśle wytyczne względem higieny.

Drugiego dnia sympozjum referaty wygłosili: Agnieszka Malarewicz-Jakubow (Uniwersytet w Białymstoku) oraz Dariusz Kuźmina, Jacek Puchalski i Dorota Pietrzkiwicz, reprezentujący Uniwersytet Warszawski.

Agnieszka Malarewicz-Jakubow mówiła na temat uwarunkowań systemu ochrony dziedzictwa na poziomie ustaw krajowych i umów międzynarodowych. Zapoczątkowane w 1989 r. przekształcenia polityczne, społeczne i gospodarcze wywarły istotny wpływ na kształt systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i poza jej granicami. Publiczno-prawny wymiar ochrony dziedzictwa kulturowego znalazł odzwierciedlenie w Konstytucji RP z 1997 r. Umiejscowienie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie ustawy zasadniczej ma – według referentki – wysoką rangę z punktu widzenia interesu prawnego całego państwa. Konstytucja RP nie posługuje się pojęciem „dziedzictwo kulturowe”, zamiast tego korzysta z wyrażeń o nieco węższym zakresie podmiotowym, takich jak: „dobra kultury” lub „dziedzictwo narodowe”. Ustawodawca, w artykule 6 Konstytucji, zagwarantował, że będzie strzec dziedzictwa narodowego i zapewni ochronę środowiska, a także stworzy warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, „będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”. W tym samym artykule widnieje zapis, że Rzeczypospolita: „udziela pomocy Polakom zamieszkającym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

Agnieszka Malarewicz-Jakubow wychodząc od ustawy zasadniczej, omówiła ochronę dziedzictwa kulturowego na poziomie ustaw i krajowych przepisów wykonawczych. Przedstawiła obowiązujący stan prawny, podział zadań i kompetencji między administracją rządową a podmiotami samorządu terytorialnego, wskazując na jego niedoskonałości. Ponadto przytoczyła przykłady przepisów Unii Europejskiej oraz umów międzynarodowych dotyczących dziedzictwa kulturowego (np. Konwencję UNESCO z 17 października 2003 r., ratyfikowaną przez 93 państwa, w tym przez 27 państw europejskich).

Dariusz Kuźmina scharakteryzował podstawowe źródła finansowania ochrony polskiego dziedzictwa narodowego, na które składają się dotacje przyznawane przez MKiDN, Senat (Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”) oraz różne organizacje pozarządowe, fundacje, stowarzyszenia czy osoby prywatne. W strukturach MKiDN funkcjonuje Departament Dziedzictwa Kulturowego (DDK), który inicjuje działania służące podtrzymaniu i rozpowszechnianiu tradycji i kultury polskiej, nadzoruje sprawy dotyczące miejsc pamięci narodowej, grobów, cmentarzy wojennych i pomników zagłady, odpowiada za promocję na świecie polskiej literatury i sztuki oraz ochronę i odzyskiwanie polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą, a także wspiera instytucje polonijne i emigracyjne. Od 2006 r. MKiDN realizuje projekt „Dziedzictwo Kulturowe”, poświęcony ochronie dziedzictwa narodowego poza granicami kraju. W pierwszych latach (2006-2009) prace ukierunkowane były na kraje Europy Wschodniej, zaś od 2010 r. działania podejmowane są m.in.

we Francji, Niemczech, Szwajcarii, Szwecji, Włoszech czy na Węgrzech. Referent omówił najważniejsze projekty realizowane we Francji. Są to m.in. prace w Bibliotece Polskiej w Paryżu (ekspertyzy, konserwacja i restauracja rzeźb oraz map), w Maisons-Laffitte (zabezpieczenie dokumentacji Instytutu Literackiego, opracowanie *Inwentarza Archiwum Instytutu Literackiego*) oraz w Maison de la Polonia de France (renowacja drewnianego ołtarza Kapliczki Bożego Narodzenia z 1926 r., autorstwa Jana Szczepkowskiego, z kościoła parafialnego w Dourges).

Na zakończenie Dariusz Kuźmina przedstawił efekty współpracy polsko-francusko-niemieckiej, w wyniku której w Vence powstaje Międzynarodowe Centrum Sztuki i Literatury im. Witolda Gombrowicza. Idea Centrum zrodziła się w 2007 r. W realizacji przedsięwzięcia zaangażowało się polskie MKiDN oraz Ministerstwo Kultury i Komunikacji Republiki Francuskiej. Prace nadal trwają, choć jeden z elementów projektu jest już gotowy. To internetowy portal Gombrowicz.net, współfinansowany przez MKiDN, Ritę Gombrowiczową oraz wspierany przez Muzeum Literatury w Warszawie.

Sytuację bibliotek polonijnych przedstawił Jacek Puchalski, który przeprowadził badania w ramach programu MKiDN pt. *Rejestracja zbiorów polskich za granicą ze specjalnym uwzględnieniem dziedzictwa zagrożonego* (2006–2008). Badaczowi udało się zebrać informacje na temat 746 współczesnych zbiorów polonijnych. Referent przybliżył najczęstsze problemy bibliotek gromadzących zbiory o wartości historycznej, wynikające ze statusu kolekcji (np. tylko kilkadziesiąt bibliotek posiada status samodzielnych placówek), braku stałych źródeł finansowania czy niedoboru wykwalifikowanych pracowników i pomocy inwentaryzacyjnych oraz złego stanu zachowania zbiorów. Niestety, wiele przedsięwzięć mających na celu wspomaganie bibliotek i ich ochronę nacechowanych jest doraźnością, rozproszeniem i brakiem koordynacji działań.

Zdaniem J. Puchalskiego skuteczność i efektywność pomocy kolekcjom polonijnym zależy od kilku czynników: wypracowania mechanizmów ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego zgromadzonego w bibliotekach, tak polskich, jak polonijnych; właściwej dystrybucji środków; utworzenia specjalnych funduszy, które umożliwią skoordynowane, kompleksowe i trwałe, a nie doraźne, wsparcie; zorganizowania zintegrowanego programu szkoleń w zakresie bibliotekoznawstwa, archiwistyki i muzealnictwa adresowanego do osób, które opiekują się zbiorami; opracowania rzetelnej ewidencji zbiorów.

Ostatni referat na temat spuścizny Jerzego Giedroycia i paryskiej „Kultury” oraz prowadzonych prac nad stworzeniem *Inwentarza Archiwum Instytutu Literackiego* wygłosiła Dorota Pietrzkiwicz. J. Giedroyc był wydawcą, redaktorem, politykiem oraz archiwistą. Zgromadzona przez niego baza dokumentacyjna tworzy niepowtarzalny zbiór zapisów przeszłości, autentyczne dziedzictwo dokumentacyjne.

W celu zabezpieczenia i uprzyśpieszenia badaczom spuścizny Jerzego Giedroycia i paryskiej „Kultury” zawarte zostało – pod auspicjami MKiDN – porozumienie pomiędzy Towarzystwem Instytutu Literackiego, Biblioteką Narodową w Warszawie oraz Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych. Podpisanie Listu Intencyjnego poprzedziła ekspertyza, przygotowana – na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w listopadzie 2007 r. – przez specjalistki w dziedzinie zbiorów rękopiśmiennych i archiwalnych: Marię Wrede z Biblioteki Narodowej i Annę Nowakowską z Archiwum Akt Nowych. Przeprowadzone przez nie badania wykazały konieczność wykonania w zbiorach Instytutu Literackiego podstawowych zabiegów konserwatorskich oraz kompleksowych prac inwentaryzacyjnych i porządkowych, bez których zbiorom z Maisons-Laffitte groziłaby stopniowa degradacja. Maria Wrede¹, pomysłodawczyni i kierownik projektu *Inwentarz Archiwum Instytutu Literackiego „Kultura”*, przedstawiła w połowie

¹ Maria Wrede, wieloletni kierownik Zakładu Rękopisów Biblioteki Narodowej, legitymizuje się dużym doświadczeniem w realizowaniu prac porządkowo-inwentaryzacyjnych, np. w 2000 r. przygotowywała opisy oraz bazę danych przewodnika po zbiorach rękopiśmiennych i archiwalnych biblioteki Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie.

2008 r. dwukierunkowy plan działania. Według niej do najważniejszych zadań należy remont oficyny, który umożliwi przeniesienie zbiorów (po konserwacji) z dotychczasowych miejsc przechowywania do nowego magazynu oraz prowadzone równoległe z nim prace melioracyjne zbioru, które pozwolą na jego uporządkowanie, opracowanie i przygotowanie bazy danych.

Projekt rozpoczął się w czerwcu 2009 r. i potrwa do grudnia 2013 r. W ciągu tego okresu w Maisons-Laffitte, przez średnio osiem miesięcy w każdym roku, nad papierami Instytutu Literackiego, pracuje czteroosobowy zespół, w skład którego wchodzi po dwóch – odpowiednio przygotowanych i przeszkolonych – bibliotekarzy i archiwistów. Równoległe do zadań realizowanych we Francji pozostali członkowie zespołu, pozostający w Polsce, uzupełniają bazę danych. Baza obejmuje materiał opracowany z autopsji, a także na podstawie literatury i wcześniejszych pomocy archiwalnych. Po osiemnastu miesiącach pracy nad projektem robocza baza danych zawiera wstępne opisy (30 tys. rekordów) blisko połowy zbioru archiwaliów (razem 36 zespołów różnej wielkości) oraz kartoteki haseł wzorcowych formalnych i przedmiotowych (razem blisko 5,5 tys. haseł). Opisane w niej zbiory zostały poddane pierwszej dezynfekcji (w 2010 r. – ok. 40 mb) i przepakowane w specjalistyczne opakowania magazynowe.

Podsumowując, referaty wygłoszone podczas konferencji poruszały kilka zasadniczych kwestii dotyczących: ochrony polskiego dziedzictwa we Francji i Europie, przy wskazaniu obszarów i metod nowoczesnej rewitalizacji; wkładu polonijnej kultury we wspólne polsko-francuskie dziedzictwo europejskie (np. Maison de la Polonia de France); popularyzacji badań nad rewaloryzacją i dokumentowaniem utraconego i rozproszonego dziedzictwa narodowego; międzykulturowej rangi zbiorów poloników w kulturze obcej; prezentacji i klasyfikacji tematyki oraz źródeł do historii polskiego dziedzictwa narodowego poza granicami; stanu i kierunków badań oraz tzw. dobrych praktyk w dziedzinie popularyzacji i promocji ochrony, inwentaryzacji i archiwizacji polskiego dziedzictwa we Francji.

Wypada mieć nadzieję, że rezultatem konferencji będą kolejne inicjatywy zmierzające do wypracowania metodologii ochrony oraz waloryzacji polskiego dziedzictwa narodowego we Francji.

Dorota Pietrzekiewicz

Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych
Uniwersytet Warszawski

Tekst wpłynął do Redakcji 18 lipca 2011 r.

**„Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej.
Funkcje i wyzwania w XXI wieku”
Ogólnopolska Konferencja Naukowa
(Kraków, 16-17 maja 2011 r.)**

W dn. 16-17 maja 2011 r. w Krakowie odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej. Funkcje i wyzwania w XXI wieku”. Jej organizatorami byli: Biblioteka Główna oraz Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Konferencja wpisła się w obchody 65-lecia powstania uczelni.

Honorowy patronat nad konferencją objęli: prezydent Krakowa prof. dr hab. Jacek Majchrowski oraz JM rektor Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie prof. dr hab. Michał Śliwa. Patronami medialnymi przedsięwzięcia zostali: „Dziennik Polski”, Radio Kraków, „Bibliotekarz”, „Poradnik Bibliotekarza”,

„Przegląd Biblioteczny”, „Biblioteka w szkole”, „Dyrektor szkoły” oraz „Magiczny Kraków”. Gościem specjalnym spotkania była redaktor naczelna „Poradnika Bibliotekarza” Jadwiga Chruścińska, reprezentująca także Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

Wśród celów konferencji należy wymienić zwrócenie uwagi na edukacyjną rolę współczesnych bibliotek oraz na możliwości efektywnego zastosowania nowych narzędzi komunikacji społecznej w kształceniu przyszłych bibliotekarzy.

Obrady konferencyjne otworzył JM Rektor Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie prof. dr hab. Michał Śliwa.

W pierwszym dniu odbyła się sesja plenarna oraz cztery panele tematyczne, w drugim natomiast po sesji plenarnej obradowano w trzech sekcjach tematycznych. Prelegentami sesji plenarnej byli: Marcin Drzewiecki (UW), Wiesław Babik (UJ), Stefan Kubów (Biblioteka Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu) oraz Stanisław Skórka (Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie).

Marcin Drzewiecki w referacie *Biblioteki publiczne i szkolne w edukacji społecznej* scharakteryzował biblioteki jako czynnik edukacji społecznej w zakresie podnoszenia poziomu kultury konkretnego środowiska. Przedmiotem wystąpienia W. Babika (*Nowe wymiary kultury informacyjnej w XXI w.*) była kultura organizacyjna jako jedno z edukacyjnych wyzwań współczesnych bibliotek i ośrodków kształcenia bibliotekarzy oraz pracowników informacji. Autor zaakcentował następujące elementy kultury informacyjnej: ekologię informacji, zarządzanie informacją i wiedzą, budowanie zaufania do informacji i wiedzy, etykę informacyjną i sposoby jej kształtowania w przestrzeni edukacyjnej. S. Skórka przedstawił działania biblioteki akademickiej, mające na celu pozyskanie użytkowników należących do tzw. generacji Google (*Biblioteka akademicka wobec wyzwań nowej generacji*). Celem wystąpienia S. Kubowa było ukazanie różnych form i źródeł uczenia się bibliotekarzy oraz metod ich motywowania do wzbogacania wiedzy i umiejętności.

Podczas siedmiu sesji konferencyjnych wygłoszono ponad 50 referatów. Pierwszą *Biblioteka i jej funkcje społeczno-edukacyjne* prowadził M. Drzewiecki. Jej prelegentami byli: Katarzyna Materska (UW), Małgorzata Pietrzak (UW), Anita Has-Tokarz (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Hanna Batorowska (UP w Krakowie), Wanda Matras-Mastalerz (UP w Krakowie), Aleksandra Gajowska (UŚ), Agnieszka Kotwica (UŚ), Lidia Jedlińska (Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie) oraz Renata Ciesielska-Kruczek (UP w Krakowie). Zagadnienia omawiane podczas tej sesji dotyczyły: różnorodności przestrzeni edukacyjnej bibliotek na przykładzie bibliotek amerykańskich i skandynawskich, dostępności bibliotek, edukacji międzykulturowej, tworzenia centrów oświatowych dla środowiska lokalnego, działalności edukacyjnej i kulturalnej bibliotek, integracji grup środowiskowych na przykładzie programu „Szkoła @ktywnego seniora” oraz funkcjonowania Biblioteki Uniwersytetu w Sewilli.

Podczas sesji drugiej *E-learning. Nowoczesne formy kształcenia I*, którą moderował W. Babik poruszano problematykę: źródeł formalnych oraz nieformalnych, systemów ekspertowych, wdrażania szkoleń, wykorzystania e-learningu w bibliotekach akademickich, edukacji internetowej, bibliotecznych projektów edukacyjnych oraz regionalnych systemów edukacji informacyjnej. Autorami wystąpień byli: Joanna Dziak (Politechnika Śląska w Gliwicach), Jolanta Szulc (UŚ), Iwona Sagan (Uniwersytet Szczeciński), Justyna Waluś (Uniwersytet Szczeciński), Ewa J. Kurkowska (UMK w Toruniu), Anna Szeląg (Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Elblągu), Edyta Piekoszewska (Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej), Paulina Podżorna (Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej), Iwona Gawrońska-Paluszkiwicz (Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu).

Sesji trzeciej *Kompetencje informacyjne pracowników i użytkowników informacji* przewodziła Agata Walczak-Niewiadomska (UŁ). Jej referentami byli: Renata Piotrowska (UWr.), Mariola Antczak (UŁ), Monika Halasz-Cysarz (UW),

Ewa Rozkosz (Biblioteka Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu), Izabela Rudnicka (Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie), Wanda Dudek (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie), Joanna Radzicka (Politechnika Krakowska). Przedstawione tu referaty odnosiły się do: roli bibliotekarzy szkolnych, kształcenia i kompetencji współpracy bibliotekarzy i pracowników informacji, edukacji informacyjnej 2.0, komunikacji z użytkownikami poprzez np. blogi, multicentrów, udziału bibliotek w projektach partnerskich.

Sesja czwarta *Technologie informacyjno-komunikacyjne w działalności bibliotek*, prowadzona przez Ś. Skórkę, obejmowała następującą tematykę: wpływ portali społecznościowych na promocję biblioteki, technologia Web 2.0, bibliotekarskie blogi, mikroblogi i fotoblogi jako formy rozwoju zawodowego, bibliotekarskie profile na portalach społecznościowych, wykorzystywanie elektronicznych źródeł informacji przez studentów, opracowanie kwerend z wykorzystaniem indeksów cytowań bibliograficznych oraz screencasting w informacji naukowej i bibliotekoznawstwie. Głos zabrali: Bogumiła Celer (Książnica Pedagogiczna w Kaliszu), Anna Zawadzka (UW), Renata Malesa (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Katarzyna Słoboda (Politechnika Lubelska), Norbert Gabrylewicz (Politechnika Lubelska), Katarzyna Kotowska (UWM w Olsztynie), Anna Chadaaj i Danuta Turecka z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Anna Chróścicka (PWSFTviT w Łodzi), Natalia Zborowska (UP w Krakowie), Łukasz Tomkiewicz (UP w Krakowie).

Sesję piątą *Nowy wymiar zawodu bibliotekarza* prowadziła Maria Konopka. Referaty wygłosili: Bernadetta Gagulska (UE w Krakowie), Katarzyna Regulska (UE w Poznaniu), Danuta Patkaniowska (Biblioteka Jagiellońska), Bogumiła Konieczny-Rozenfeld (Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie), Marzena Dziołak (PSW w Białej Podlaskiej), Katarzyna Cyran (PSW w Białej Podlaskiej), Karina Fedynyszyn (Politechnika Opolska), Edyta Grzyb (UJ), Joanna Maj (UJ). Swoim zakresem tematycznym sesja obejmowała: analizę praktyk studenckich, zjawisko „nowomodnego” bibliotekrza, rodzaje i formy szkoleń w zakresie opracowania rzeczowego zbiorów, rolę biblioteki uczelni wyższej w samokształceniu studentów, potrzeby szkoleniowe bibliotekarzy, zastosowanie metod *coachingowych* w bibliotekach, metody zarządzania zasobami ludzkimi.

W sesji szóstej *Metody i narzędzia w pracy bibliotekarza*, moderowanej przez K. Materską, analizowano zagadnienia: wystawy wizualizacji nauki w przestrzeni edukacyjnej biblioteki, wykorzystania zabawek edukacyjnych w bibliotece, idei ludotek, wystawy jako formy promocji biblioteki, działań edukacyjnych i kulturalnych w bibliotekach, pracy z użytkownikiem w bibliotece instytutowej, autorskich scenariuszy zajęć w bibliotekach szkolnych. Prelegentami sesji byli: Veslava Osińska (UMK w Toruniu), A. Walczak-Niewiadomska (UŁ), Magdalena Janas, Renata Zajac i Artur Wildhard z UP w Krakowie, Anna Wojtyńska (Książnica Pedagogiczna w Kaliszu), Małgorzata Dudziak-Kowalska i Ewa Szaflarska z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Jolanta Pytel (Gimnazjum nr 39 w Krakowie), Jarosław Gajda (Politechnika Lubelska).

Sesja siódma *Edukacyjna funkcja biblioteki* była prowadzona przez S. Kubową. Głos zabrali: Maria Bosacka (UWr.), Ewa Andrysiak i Krzysztof Walczak z Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu, Marzena Błach (UP w Krakowie), Aleksandra Lubczyńska (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach), Edyta Grabowska (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Kielcach), Dorota Grabowska (UW), M. Halasz-Cysarz, Ewelina Augustyniak (UŁ). Obszar tematyczny sekcji obejmował: kształcenie permanentne w bibliotekach szkół wyższych, funkcjonowanie biblioteki pedagogicznej jako instytucji nauki oraz jej zadania edukacyjne, działalność Biblioteki Uniwersyteckiej w Londynie, rolę biblioteki szkolnej w procesie kształcenia, udział biblioteki szkolnej i publicznej w edukacji czytelnika dyslektycznego, wspieranie edukacji przez biblioteki akademickie. Konferencji towarzyszyła wystawa *Places&Spaces* przygotowana w 2005 r. przez amerykańskich bibliologów, przedstawiająca nowoczesne wizualizacje rozwo-

ju różnych dyscyplin naukowych, metod badawczych oraz współpracę naukowców w oparciu o dane nauko- i webometryczne.

Wnioski z konferencji posłużą m.in. do promowania sprawdzonych rozwiązań i praktycznej wiedzy związanej z nowoczesnymi technologiami. Spotkanie pozwoliło także na integrację środowiska oraz umożliwiło nawiązanie nowych kontaktów. W gronie prawie 130 uczestników znaleźli się przedstawiciele ośrodków akademickich, jak również bibliotekarze z bibliotek naukowych, akademickich, pedagogicznych, publicznych oraz szkolnych. Tak różnorodne audytorium pozwoliło na zapoznanie się z działaniami podejmowanymi przez biblioteki różnych typów. Liczną grupę uczestników stanowili pracownicy naukowi instytutów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa z kilku ośrodków akademickich w Polsce. Dało to możliwość porównania wiedzy teoretycznej z praktyczną działalnością placówek bibliotecznych. W wielu referatach poruszono zagadnienia związane z wprowadzaniem nowoczesnych technologii w pracy bibliotekarzy, ze szczególnym uwzględnieniem narzędzi Web 2.0. Prelegenci zwracali również uwagę na pracę ze specyficznymi grupami użytkowników bibliotek, np. seniorami czy dziećmi dyslektycznymi. Podkreślano rolę nieustannego podnoszenia kwalifikacji i kompetencji pracowników bibliotecznych w związku z nowymi zadaniami stawianymi bibliotekom w dobie społeczeństwa informacji i wiedzy. Współcześni bibliotekarze starają się wprowadzać do swojej pracy wiele nowatorskich rozwiązań, które mają zachęcić potencjalnych użytkowników do korzystania z zasobów bibliotecznych, co staje się szczególnym wyzwaniem w erze powszechnego dostępu do Sieci. Jednocześnie biblioteki wypełniają wszystkie tradycyjne zadania biblioteczne, a szczególnie ważnym wśród nich jest stała obecność bibliotek w przestrzeni edukacyjnej.

Zwieńczeniem konferencji będzie recenzowana publikacja zawierająca teksty referatów podczas niej ogłoszonych.

Agnieszka Folga, Joanna Kołakowska, Ewa Piotrowska
Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Tekst wpłynął do Redakcji 15 czerwca 2011 r.

**„Libraries for an Open Environment:
strategies, technologies and partnerships”.**
**32. doroczna konferencja International Association
of Scientific and Technological University Libraries**
(Warszawa, 29 maja-2 czerwca 2011 r.)

Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej była w dn. 29 maja – 2 czerwca 2011 r. gospodarzem 32. dorocznej konferencji International Association of Scientific and Technological University Libraries (IATUL). Honorowy patronat nad konferencją objęli: Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego Barbara Kudrycka, prezydent Miasta Stołecznego Warszawy Hanna Gronkiewicz-Waltz oraz JM Rektor Politechniki Warszawskiej profesor Włodzimierz Kurnik.

IATUL jest międzynarodową organizacją zrzeszającą ponad 230 bibliotek z 50 krajów. Jej celem jest stworzenie forum wymiany poglądów i dyskusji o najnowszych trendach i tendencjach rozwoju bibliotek naukowych na świecie. Doroczne konferencje IATUL mają miejsce w różnych krajach i na różnych kontynentach (2010 r. – Purdue University West Lafayette, USA; konferencja planowana na 2012 r. – Nanayang Technological University, Singapore), co sprzyja wymianie doświadczeń pomiędzy pracownikami bibliotek, działających niekiedy w bardzo odmiennych warunkach. W Polsce do tej pory konferencja IATUL odbyła się tylko

raz w ponad 55-letniej historii istnienia stowarzyszenia, w roku 2004 zorganizowała ją Biblioteka Politechniki Krakowskiej.

Tegoroczna 32. konferencja, której przewodnie hasło brzmiało: *Libraries for an Open Environment: strategies, technologies and partnerships (Biblioteki w otwartym środowisku: strategie, technologie i partnerstwo)*, obejmowała trzy główne bloki tematyczne:

1. Strategia biblioteki we wspieraniu otwartej komunikacji naukowej i dostępu do otwartej nauki.

2. Partnerstwo bibliotek i uczelni we wdrażaniu nowych metod i narzędzi w dydaktyce.

3. Organizacja bibliotek i zarządzanie wdrażaniem otwartych modeli nauki i edukacji w bibliotekach.

Podczas trzydniowych obrad wygłoszono 29 referatów i zaprezentowano 10 posterów, odbyły się też dyskusja panelowa i spotkanie warsztatowe.

Pierwszym referującym był Steven Harnad (Université du Québec a Montréal, Canada), który mówił o zadaniach bibliotek, a przede wszystkim władz uczelni, w tworzeniu repozytoriów gromadzących dorobek naukowy pracowników w celu możliwie szerokiego udostępnienia go, wieloletniego zachowania, a także kreowania środowiska dla bezpośredniej komunikacji pomiędzy naukowcami. Wskazując na najistotniejsze zalety Open Access (OA) z punktu widzenia pracowników naukowych i ich instytucji macierzystych bezpośrednio zainteresowanych upowszechnianiem i promocją wyników prowadzonych badań, podkreślił rolę uniwersytetów i jednostek odpowiedzialnych za naukę we wdrażaniu modelu OA i finansowaniu auto-archiwizacji publikacji bezpośrednio po przyjęciu ich do druku w czasopiśmie o wysokim standardzie publikowania. Powszechny dostęp do publikacji prezentujących wyniki naukowych dokonań pozwala na znaczne obniżenie kosztów badań. Możliwie jest na przykład pominięcie jakiegos etapu pracy badawczej, jeśli wcześniej dokonano określonych ustaleń o wymiarze naukowym, a te z kolei zostały opisane i upublicznione. Prelegent zwracał uwagę na potrzebę stworzenia warunków formalnoprawnych i technicznych w instytucjach naukowych dla zapewnienia stabilnych warunków funkcjonowania repozytoriów. Zazaczył, że mimo rosnącej liczby instytucji tworzących repozytoria i deklarujących zainteresowanie OA w większości z nich nie stworzono mechanizmów zapewniających systematyczne i bieżące uzupełnianie archiwów i repozytoriów o nowe publikacje powstające w wersji cyfrowej. W konsekwencji poziom ich napełnienia nie przekracza zwykle kilku procent ogólnej liczby bieżących publikacji.

Zagadnienie udziału środowiska pracowników naukowych, wydawców i bibliotek w upowszechnianiu idei OA było przedmiotem pierwszej sesji plenarnej, mającej charakter panelu prowadzonego przez Mieczysława Muraszkiewicza (Politechnika Warszawska). Zaproszono do niego przedstawicieli pracowników naukowych – Fabio Casati (University of Trento, Italy) i Henryka Rybińskiego (Politechnika Warszawska); środowisko wydawców reprezentowali Piotr Gołkiewicz (Elsevier) i Wim van der Stelt (Springer), zaś instytucję finansującą badania i opowiadającą się za ruchem Open Access Jarkko Siren (Komisja Europejska, Belgia). Dyskusja panelowa obejmowała trzy bloki tematów: 1) idea Open Access i jej znaczenie dla instytucji naukowych, 2) rola bibliotek w przechowywaniu oraz upowszechnianiu zasobów elektronicznych, 3) narzędzia komunikacji naukowej we współczesnym świecie. Jej uczestnicy wskazywali na: ograniczenia OA, wynikające z kosztów publikowania w tym systemie, obawy przed nieupoważnionym kopiowaniem wyników badań oraz ograniczenia stosowane przez wydawców. Ci ostatni z kolei deklarowali poparcie dla OA, akcentując jednocześnie konieczność zapewnienia stabilnych warunków finansowania czasopism naukowych, będących podstawowym narzędziem komunikacji naukowej. Wśród zalet OA wymieniono m.in. większą dostępność, a w konsekwencji cytowalność prac udostępnianych w otwartym Internecie. Wszyscy zwracali uwagę na rosnące koszty publikowania

czasopism i ich wieloletniego przechowywania. Sygnalizowano, iż rola bibliotek w promocji dorobku naukowego może ulegać stopniowemu ograniczeniu. Zdaniem części dyskutantów biblioteki nie są dziś jedynymi instytucjami, które tworzą otwarte repozytoria, a i ich pośredniczenie w komunikacji pomiędzy naukowcami korzystającymi z serwisów społecznościowych czy czasopism elektronicznych dostępnych w trybie OA, nie jest niezbędne. Biblioteki powinny zatem w dużej mierze koncentrować się na upowszechnianiu zasobów dawnych (digitalizacja) oraz unikatowych (np. prace dyplomowe, niepublikowane raporty z badań naukowych itp.).

W drugiej sesji plenarnej *Współpraca dla poprawy komunikacji naukowej* przywołano przykłady współdziałania bibliotek dla poprawy dostępności publikacji naukowych. Marcin Werla i Cezary Mazurek (PCSS, Poznań) zaprezentowali założenia i model Federacji Bibliotek Cyfrowych, która dzięki zastosowaniu odpowiednich narzędzi informatycznych scala i udostępnia zawartość indeksów baz obejmujących ponad 80 bibliotekach cyfrowych w Polsce, ułatwiając tym samym równoległe przeszukiwanie ich zawartości (Network of Digital Libraries in Poland as a Model for National and International Cooperation). Judy Stokker (Queensland University of Technology, Australia) w wystąpieniu *Open Access: A widening agenda – An Australian Perspective* przedstawiła dwie instytucje powołane w celu wspierania inicjatyw bibliotek naukowych i działające na rzecz rozwoju różnych form komunikacji naukowej: CAUL Open Scholarship Initiative Advisory Committee (COSIAC) oraz CAUL Australian Institutional Repository Service (CAIRSS). Zajmują się one popularyzacją OA i zachęcają biblioteki do podejmowania działań na rzecz wszelkich „otwartych” form komunikacji naukowej, edukacji i współpracy instytucji naukowych.

W pierwszym dniu obrad przedstawiono jeszcze dziewięć referatów zgłoszonych przez uczestników z Ukrainy, Niemiec, Australii, USA, Kanady, Szwecji, Litwy oraz z Polski. Zostały one ujęte w trzech sesjach tematycznych poświęconych repozytoriom narodowym, lokalnym inicjatywom bibliotek w zakresie OA oraz działaniom bibliotek na rzecz wspierania komunikacji naukowej.

Drugi dzień obrad rozpoczęła sesja plenarna *Nowe modele i narzędzia stosowane w procesie nauczania*. Jej celem było wskazanie zarówno na potrzeby, jak i na warunki, jakie muszą spełniać biblioteki, by wzmacniać potencjał dydaktyczny uczelni. Bogdan Galwas (Politechnika Warszawska) przedstawił w ujęciu historycznym czynniki, które w ostatnich latach wpływały na zmianę modelu nauczania na uniwersytetach. Globalizacja edukacji, coraz bardziej powszechny dostęp do uniwersytetów, także ich „umiędzynarodowienie” (wymiana studentów i pracowników uczelni, język angielski jako język wykładowy) sprzyjają wykorzystywaniu tych samych źródeł wiedzy. Ponadto nie można zachować tradycyjnej relacji uczeń-mistrz na uczelniach o kilkumilionowej lub kilkuset tysięcylicznej liczbie studentów, a w takim właśnie środowisku działają uniwersytety otwarte. Prelegent wskazał na konieczność stosowania nowych technologii, które mogą wspierać proces nauczania, np. kształcenie na odległość, e-learning, a także rejestrowanie dorobku naukowego w repozytoriach i zachowanie w wersji cyfrowej dziedzictwa kulturowego, co zwiększa dostępność takich materiałów dla celów edukacyjnych. O nowych technologiach w edukacji uniwersyteckiej traktowało również wystąpienie Mary Lou Forward z OpenCourseWare Consortium (USA), największego konsorcjum otwartych zasobów edukacyjnych. Referentka stwierdziła, że wzrasta zainteresowanie kursami, wykładami oraz materiałami dydaktycznymi udostępnianymi online (Open Educational Resources) i że jest to efekt zarówno wspomnianych wcześniej globalizacji i powszechności nauczania, jak również swobodnego dostępu do nowych technologii, w tym Internetu. Większa wydaje się też świadomość pracowników uczelni w zakresie celowości stosowania idei „otwartości” w nauce i szkolnictwie wyższym. Jej zdaniem nowe narzędzia edukacyjne i profesjonalnie przygotowane materiały dydaktyczne, udostępnione w Internecie poprawiają efektywność nauczania. Przykłady wprowadzania nowych technologii w celu udoskonalania procesu dydaktycznego na australijskich uczelniach przedstawiały Sue Owen i Anne Horn

(Deakin University, Australia). Mówiły o doświadczeniach pracowników biblioteki we wdrażaniu platformy e-learning na uczelni oraz o możliwościach jej powiązania z kolekcjami bibliotecznymi (Deakin University Library an Active Partner in the Implementation of the New Generation E-Learning Platform, DESIRE-2LEARN). W Europie Środkowo-Wschodniej zagadnienie nowych technologii w programach szkoleń bibliecznych i w nauczaniu podstaw informacji naukowej na uczelniach jest traktowane jako ważne, ale praktyka nadal pozostawia wiele do życzenia. Świadczą o tym wyniki ankiety przeprowadzonej w Polsce i Estonii oraz na Łotwie i Litwie. Nauczanie z wykorzystaniem metod e-learning lub „blended learning” jest często jeszcze w fazie eksperymentu (Marzena Marcinek, Aija Janbicka, Kirsi Heino, Virpi Palmgren, Gerda Koidla). W referatach zgłoszonych z Litwy i Południowej Afryki także odniesiono się do przykładów rozwiązań zmierzających do unowocześniania szkoleń w zakresie informacji naukowej.

Ostatni dzień obrad konferencyjnych poświęcono zmianom w funkcjonowaniu bibliotek w związku z wprowadzaniem nowych technologii oraz roli bibliotek wobec wyzwań, jakie niesie idea otwartości i powszechnej dostępności do zasobów naukowych i edukacyjnych. Obszerną listę problemów z tym związanych przedstawiła Laura Bowering Mullen (Rutgers University Library of Science and Medicine, Piscataway, USA) w referacie *Open Access and the Practice of Academic Librarianship: Strategies and Considerations for „Front Line” Librarians*. Według niej rola bibliotekarzy, w tym zadania takie, jak: kształcenie w zakresie informacji naukowej, pomoc w wyszukiwaniu informacji, określanie kryteriów doboru i porządkowania źródeł informacji, tworzeniu kolekcji bibliecznych pozostają niezmiennie, mimo dynamicznie rozwijających się nowych technologii. Co prawda, zmienia się środowisko biblioteki, które staje się bardziej technologiczowane, pojawiają się nowe typy zbiorów, ale o istocie pracy bibliotekarzy decydują te same czynniki: użytkownik i jego oczekiwania. O nowych zadaniach bibliotek wspomniął Błażej Feret (Politechnika Łódzka). Zaliczył do nich m.in.: wdrażanie i utrzymywanie w bibliotece platformy e-learningowej, spełniającej potrzeby uczelni, utrzymywanie centrum wydawania legitymacji studenckich, tworzenie biblioteki cyfrowej i repozytorium uczelnianego, tworzenie i prowadzenie aktywnych serwisów informacyjnych czy wreszcie prowadzenie różnych form działalności kulturalnej, w tym na przykład galerii sztuki (Library as a hub: Changing roles and functions of academic library). Sue Roberts oraz Alison Stevenson (Victoria University of Wellington, New Zealand) interesowały zmiany w zarządzaniu bibliotekami, wynikające z wdrażania nowych technologii i standardów OA (*Open libraries, open resources, open to change?: library organisational development and design to improve and support the creation and open publication of research resources*). Podkreśliły one rolę pracowników bibliotek we wprowadzaniu innowacyjnych rozwiązań, uznając to za podstawę sukcesu. Problematykę dostosowania zasad funkcjonowania bibliotek do potrzeb uczelni i aspekty ekonomiczne z tym związane poruszali referenci z Litwy i Australii w sesji *Zmiany w zarządzaniu bibliotekami*.

Sesja zamykająca konferencję obejmowała dwa wystąpienia. Jej celem było przedstawienie perspektyw tworzenia polityki gromadzenia zbiorów w bibliotekach i repozytoriach. Maria Heine (Delft University of Technology, The Netherlands) omówiła rolę bibliotekarzy w tworzeniu kolekcji elektronicznych poprzez zakupy pakietów czasopism i udział w konsorcjach. Zwróciła uwagę na pojawienie się nowych kolekcji, w tym materiałów dydaktycznych do zajęć czy prezentacji wideo z wykładów. Niezmienny pozostaje jednak cel polityki gromadzenia zbiorów bibliecznych, tj. zapewnienie użytkownikowi satysfakcji z usług. Marek Niezgódka (ICM UW) skoncentrował się na temacie dotyczącym wdrożenia zasad otwartych mandatów przy budowie repozytoriów. Podkreślił, że podstawowym pytaniem w przypadku polityki OA nie jest obecnie „czy?”, ale „kiedy?” oraz „co?” udostępnić, repozytoria powinny obejmować bowiem nie tylko publikacje, ale i wyniki badań naukowych.

Cennym uzupełnieniem konferencji była prezentacja 10 posterów. Najwyżej oceniony i nagrodzony został poster autorstwa Andria Andrukhiva i Renaty Samoty (Lviv Polytechnic National University, Ukraine) zatytułowany: *The role of the Library of Lviv Polytechnic National University in the process of the development of Open Scholarly Communication in Ukraine*. Wyróżniono także poster Beaty Korzystki (Politechnika Poznańska) *New librarian's skills and qualification as fundamental element in the open scholarly communication*.

Podczas konferencji odbyło się również spotkanie IATUL Special Interest Group on Library Organisation and Quality Management, podczas którego zaprezentowano i poddano do dyskusji raport z audytu procedur ISO 9001-2008 wdrożonych w Technische Universität München Library. Nową formą spotkań była „dyskusja warsztatowa” poświęcona problemom e-learningu, moderowana przez Martę Sadowską-Hinc (Politechnika Warszawska). Omawiano kwestie dotyczące: 1) form wspierania e-learningu w bibliotekach przez uczelnie, 2) zmian organizacyjnych w bibliotekach wywołanych e-learningiem, 3) zasad organizacji kursów e-learningowych, 4) form promocji e-kursów, 5) metod oceny kursów. Uczestnicy bardzo żywej dyskusji wskazywali na potrzebę organizowania takich spotkań podczas kolejnych konferencji.

Program konferencji uzupełniły wizyty w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie oraz Bibliotece Narodowej. Łącznie uczestniczyło w niej 131 osób z 24 krajów.

Pełny program konferencji wraz tekstami referatów, prezentacjami oraz materiałami audio z sesji plenarnych jest dostępny w Internecie na stronie: <http://www.bg.pw.edu.pl/iatul2011/proceedings/index.html>.

*Jolanta Stępnia*k

Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej

Tekst wpłynął do Redakcji 26 sierpnia 2011 r.

**„Biblioteka jako trzecie miejsce”
Międzynarodowa Konferencja
Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego
(Łódź, 31 maja-2 czerwca 2011 r.)**

W dn. 31 maja-2 czerwca 2011 r. w Łodzi odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa zatytułowana „Biblioteka jako trzecie miejsce”.

Patronat honorowy nad konferencją objęli: Marszałek Województwa Łódzkiego Witold Stępień, prezydent Miasta Łodzi Hanna Zdanowska oraz JM Rektor Uniwersytetu Łódzkiego prof. dr hab. Włodzimierz Nykiel. W obradach wzięło udział 70 osób. Podczas trzech dni obrad konferencyjnych wygłoszono 22 referaty, których tematyka obejmowała takie zagadnienia, jak: współistnienie „drugiego i trzeciego miejsca” w bibliotekach naukowych oraz potrzeby rozwoju pozanaukowych form działalności bibliotek akademickich, także jako bibliotek publicznych oferujących swoje usługi mieszkańcom regionu; przestrzeń społeczna i jej wykorzystanie w bibliotekach; nowoczesna architektura biblioteczna, w tym rewitalizacja dawnych budynków i ich przystosowanie do celów bibliotecznych; pozastatutowa działalność bibliotek pedagogicznych, w tym także praca na rzecz mieszkańców regionu; wizerunek zawodu bibliotekarza w dwudziestolecu międzywojennym i współcześnie; działania promocyjne i kształtowanie wizerunku przez współczesne biblioteki.

Sesja pierwsza, prowadzona przez Jana Janiaka, nosiła tytuł *Biblioteka jako trzecie miejsce*. Małgorzata Kisilowska (UW) zwróciła uwagę na socjologiczne aspekty zaufania społecznego do biblioteki i bibliotekarzy (*Czy lubicie się Państwo zakładać? O zaufaniu w bibliotece*). Socjolog Agata Zysiak (UŁ) zastanawiała się nad formułą nowoczesnej biblioteki w świetle przemian społecznych i kulturowych XXI w. w wystąpieniu zatytułowanym *Jak pozostać wiernym w niestałym świecie? Czym, gdzie i dla kogo ma być nowoczesna biblioteka?*. Z kolei Galyna Vilczyńska (Główna Biblioteka Publiczna, Pawłow, Ukraina) opowiedziała o *Pracy ukraińskiej biblioteki* w kontekście realizowania przez ukraińskie biblioteki publiczne idei „trzeciego miejsca”.

Podczas sesji drugiej, moderowanej przez M. Kisilowską, kontynuowano tematykę „trzeciego miejsca” w bibliotece. Wygłoszono dwa referaty. Agnieszka Piotrowska (BUŁ) oraz Magdalena Witczak (Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji UŁ) przedstawiły sposób, w jaki ta koncepcja socjologiczna wykorzystywana jest w znanych osobiście autorkom publicznych bibliotekach europejskich w Hiszpanii i Danii – *Zastosowanie idei trzeciego miejsca w przestrzeni bibliotecznej wybranych bibliotek europejskich (Blanes, Hjorring)*. Izabela Nowakowska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi) scharakteryzowała *Bibliotekę Główną Uniwersytetu Medycznego w Łodzi – miejsce wystaw, pamieci i krzewienia idei humanitarnych*.

Ostatnią sesję pierwszego dnia konferencji prowadziła Jadwiga Konieczna. Znalazły się w niej trzy wystąpienia. Socjolog Lucyna Prorok (UŁ) wygłosiła referat *Biblioteka naukowa przyjazna czytelnikowi – zastosowanie badań ewaluacyjnych do oceny pracy i przydatności biblioteki*, w którym przedstawiła wyniki badań przeprowadzonych ze studentami w nieistniejącej już Bibliotece Socjologicznej UŁ. Irena Łabiszewska (BUŁ) zastanawiała się nad funkcją wystaw tematycznych w bibliotece naukowej w wystąpieniu *Czy wystawy okolicznościowe współtworzą „trzecie miejsce” w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego?* Ostatni tego dnia referat dotyczył działalności biblioteki naukowej na rzecz integracji społecznej i promocji wiedzy. Przygotowała go Anna Obrzut i Grażyna Pilichowicz (Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej) – *Noc Naukowców w bibliotece akademickiej – jako metoda integrowania społeczeństwa lokalnego*.

Drugiego dnia konferencji odbyły się trzy sesje. W pierwszej zgromadzono trzy referaty odnoszące się do wykorzystania przestrzeni społecznej w bibliotece, obrady poprowadził Ryszard Zmuda. Sesję rozpoczęło wystąpienie Alicji Paruzel *W poszukiwaniu mobilnej przestrzeni bibliotecznej nietypowe rozwiązania w typowych i nietypowych bibliotekach* (Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej), która wraz z Dagmarą Bubel, dokonała przeglądu najciekawszych rozwiązań w zakresie wykorzystania przestrzeni społecznej w bibliotekach w Polsce i na świecie. Następnie Monika Halasz-Cysarz (UW) przedstawiła badania własne dotyczące mechanizmów postrzegania biblioteki jako miejsca idealnego, podobnie bibliotekarza i czytelnika (*Oczami bibliotekarzy i użytkowników: tworząc bibliotekę 3. miejsca*). Tę sesję zakończyły Magdalena Chromińska i Anna Mielczarek (Biblioteka Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach), wygłaszając referat dotyczący praktycznego wykorzystania przestrzeni społecznej w bibliotece *Przestrzenie biblioteki – aspekty niearchitektoniczne na przykładzie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach*.

W kolejnej sesji kontynuowano temat przestrzeni społecznej bibliotek oraz nowych rozwiązań architektonicznych uczelni i bibliotek uczelnianych. Sesję moderował Piotr Bierczyński. Scholastyka Baran i Katarzyna Kotowska (Biblioteka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie) omówiły nowatorskie rozwiązania z zakresu wykorzystania przestrzeni społecznej w macierzystej placówce (*Przestrzeń społeczna w nowoczesnej bibliotece akademickiej miejscem nauki i spotkań*). Marzena Kowalska i Lidia Mikołajuk (BUŁ) przedstawiły proces rewitalizacji łódzkich fabryk i wykorzystanie ich odnowionych wnętrz na potrzeby bibliotek uczelnianych, w wystąpieniu zatytułowanym *Drugie życie łódzkich*

fabryk. *Adaptacja budynków postindustrialnych na cele biblioteczne*. Ostatnią sesję drugiego dnia prowadziła Iwona Sójkowska. W tej części obrad zaprezentowano cztery referaty podejmujące zagadnienia związane z działalnością edukacyjną bibliotek oraz przeszłością, teraźniejszością i przyszłością zawodu bibliotekarza. Beata Malentowicz (Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu) przedstawiła problematykę *Promocji nowoczesnej edukacji w Dolnośląskiej Bibliotece Pedagogicznej we Wrocławiu*. Marcin Laskowski i Piotr Szeligowski (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi) w wystąpieniu *Od małuszka do staruszka – działalność edukacyjna PBW w Łodzi* ukazali działalność biblioteki pedagogicznej na rzecz miejscowej społeczności. Piotr Lewkowicz (BUŁ) w referacie *Wizerunek pracownika biblioteki akademickiej kreowany w polskiej literaturze fachowej dwudziestolecia międzywojennego* udowodnił tezę, że idea „trzeciego miejsca” w bibliotece naukowej była realizowana przez bibliotekarzy także w czasach, kiedy to pojęcie jeszcze nie istniało. Piotr Marcinkowski (Biblioteka UAM w Poznaniu) przedstawił syntezę współczesnego wizerunku bibliotekarza w kontrowersyjnym referacie *Staromodny bibliotekarz w liberalnym świecie (?)*. Sesja zakończyła się żywą dyskusją.

W ostatnim, trzecim dniu obrad przewidziano jedną sesję, którą prowadził Tomasz Pietrzyński. Jej tematem były działania promocyjne i kształtowanie wizerunku bibliotek akademickich. Złożyło się na nią pięć wystąpień. Lilianna Nalewajska (BUW) wypowiedziała się na temat różnorodnych form i roli promocji w działalności bibliotek (*Facebook to za mało. Promocja i kształtowanie wizerunku biblioteki akademickiej*). Filip Podgórski i Iwona Sójkowska z Biblioteki Politechniki Łódzkiej przedstawili działania promocyjne macierzystej jednostki w referacie *Dla uczelni, dla regionu, dla środowiska – przykłady działań promocyjnych Biblioteki Politechniki Łódzkiej*. Renata Felińska (BUŁ) skoncentrowała się na możliwościach promocji biblioteki poprzez pracę bibliotekarzy z oddziału udostępniania zbiorów (*Znaczenie pracownika pierwszego kontaktu dla kształtowania wizerunku biblioteki na przykładzie Wypożyczalni Miejscowej BUŁ*). Katarzyna Burnicka (Biblioteka Wydziału Politologii i Studiów Międzynarodowych UMK w Toruniu) przedstawiła referat przygotowany wraz z Marzeną Cupą *Public relations i promocja współczesnej biblioteki naukowej – oczekiwania i opinie czytelników oraz doświadczenia pracowników Biblioteki Wydziału Politologii i Studiów Międzynarodowych UMK w Toruniu*. Ostatnie wystąpienie konferencyjne dotyczyło realizowanego projektu nowego budynku Biblioteki Głównej Uniwersytetu Śląskiego, wygłosiła je Jadwiga Witek (*Biblioteka Akademicka w miejskiej przestrzeni publicznej. Strategia promocji i PR dla projektu Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka*).

Konferencja miała na celu ukazanie biblioteki jako miejsca w regionie, które obok zaspokajania potrzeb informacyjnych, edukacyjnych, naukowych pełni funkcję inkubatora kultury i nieformalnej przestrzeni społecznej. Jej uczestnicy oraz zaproszeni prelegenci – bibliotekarze i naukowcy zajmujący się bibliotekoznawstwem, socjologią i geografią – podjęli w swoich wystąpieniach problematykę społecznego funkcjonowania bibliotek, ich roli w rozwoju kulturalnym, intelektualnym i duchowym mieszkańców.

Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem, o czym świadczy m.in. obecność przedstawicieli wielu łódzkich bibliotek na obradach. Pytania stawiane przez uczestników prelegentom oraz burzliwa dyskusja pokonferencyjna dowodzą słuszności podjętego tematu.

Planowana jest publikacja materiałów konferencyjnych w Wydawnictwie Uniwersytetu Łódzkiego.

Justyna Jerzyk-Wojtecka
Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego

Jubileusz 60-lecia
Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych
Uniwersytetu Warszawskiego
 (Warszawa, 11 czerwca 2011 r.)

W październiku 1951 r. została powołana na Uniwersytecie Warszawskim, na Wydziale Filologicznym Katedra Bibliotekoznawstwa, której kierownictwo powierzono wybitnemu badaczowi dawnej książki, dyrektorowi Biblioteki Jagiellońskiej, jednemu z pierwszych w Polsce doktorów habilitowanych z zakresu bibliologii, profesorowi Aleksandrowi Birkenmajerowi.

Katedra – najstarszy, nieprzerwanie do dziś działający akademicki ośrodek kształcenia bibliotekarzy, mimo bardzo skromnych możliwości kadrowych (przez pierwsze dwa lata jedynym etatowym pracownikiem był prof. Birkenmajer), a także warunków lokalowych (profesor został gościnnie zaproszony przez profesora Zdzisława Liberę do urzędowania w Jego gabinecie) – zainaugurowała wówczas, choć nieco później niż 1 października, pierwszy rok zajęć.

Koleje rozwoju dyscyplin uniwersyteckich, a więc i tego kierunku, powodowały zmiany zarówno programowe, jak i strukturalne. Katedra w 1968 r. została Instytutem Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, przechodząc z Wydziału Filologicznego na Wydział Historyczny z coraz licześniejszą kadrami, składająca się w dużej mierze już z własnych wychowanków. Nazwa sankcjonowała *status quo* dydaktyki oraz badań prowadzonych jeszcze w Katedrze, w której kształcenie bibliotekoznawców od początku poszerzone było o problemy informacji naukowej. W 1992 r. bibliologia znalazła się w wykazie dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, w zakresie których mogą być nadawane stopnie naukowe¹, formalnie więc została uznana za równorzędną z innymi dyscyplinami humanistycznymi. Ta zmiana statusu bibliologii została zaznaczona w aktualnej nazwie Instytutu, który pozostając na Wydziale Historycznym, w 1997 r. przyjął nazwę Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych.

Z okazji kolejnych rocznic Instytutu (wcześniej Katedry) organizowane były naukowe sesje i konferencje, którym niekiedy towarzyszyły wystawy. Do grona referentów, którymi najczęściej bywali pracownicy, studenci oraz absolwenci Instytutu, zapraszano (tak jak i dziś) również przedstawicieli innych ośrodków akademickich kształcących bibliotekarzy a też bibliotek i innych pokrewnych instytucji. Referenci przedstawiali w swoich wystąpieniach głównie dotychczasowe dokonania Instytutu – obszary badawcze, publikacje, programy studiów, praktyki studenckie, współpracę z różnymi placówkami w Polsce oraz za granicą. Wystąpienia absolwentów miały zazwyczaj charakter wspomnieniowy. Pokłosiem tych spotkań były okolicznościowe publikacje oraz artykuły w prasie przedstawiające dokonania Instytutu na ówczesnym etapie jego działalności, prognozujące również perspektywy dalszego rozwoju².

¹ Obwieszczenie Przewodniczącego Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych z dnia 25 lutego 1992 r. w sprawie wykazu dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, w zakresie których mogą być nadawane stopnie naukowe. MP 1992, Nr 16, poz. 123.

² M.in. K. Remerowa: Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego 1951-1961. *Roczniki Biblioteczne* 1961, z. 1-4, s. 389-391; A. Czekajewska-Jędrusik: Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej w latach 1951-1974. *Roczniki Uniwersytetu Warszawskiego* 1974, s. 105-118; B. Bienkowska: Czas próby. Studia bibliotekoznawcze w Uniwersytecie Warszawskim po trzydziestu pięciu latach. *Kronika Warszawy* 1978, nr 2, s. 185-196 oraz Czterdzieści lat Katedry prof. Aleksandra Birkenmajera. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 1991, nr 3, s. 65-94; Z. Brzozowska: Refleksja nad udziałem studentów w kształtowaniu życia Instytutu. W: *Kształcenie akademickie w zakresie księgoznawstwa, bibliotekoznawstwa i informacji naukowej – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*. Praca zbior. pod red. nauk. J. Wojakowskiego. Warszawa: Wydaw. UW 1989, s. 83-90; A. Niemczykowa: Wspomnienia szeregowego pracownika o tym wszystkim, czym żył Instytut od początku swego istnienia, jeszcze jako Katedra Bibliotekoznawstwa. O wszystkim – ponieważ nie tylko nauka żyje człowiek – nawet na Uniwersytecie. W: *Kształcenie...*, op. cit., s. 91-108. Pełna bibliografia prac opublikowanych przy okazji kolejnych rocznic Instytutu zamieszczona jest w publikacjach: A. Skrzypczak: *Bibliografia osobowa pracowników IINiSB za lata 1951-2000*. Warszawa: Wydaw. IINiSB UW 2002 oraz T. Kędziora: *Bibliografia publikacji pracowników Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych za lata 2001-2011*. Warszawa: Wydaw. PTB OW 2011.

Fot. 1. Dyrektor Instytutu prof. Dariusz Kuźmina odbiera gratulacje od prof. Rolfa Hüpera i prof. Ulrike Schömer z Fachhochschule Hannover*

Nietrudno obliczyć, iż w bieżącym roku mija sześćdziesiąt lat działalności dawnej Katedry, obecnie Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, największego akademickiego ośrodka kształcącego specjalistów informacji naukowej, bibliologów oraz bibliotekarzy. Uroczystości Jubileuszowe 60-lecia odbyły się 11 czerwca 2011 r. pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w Auli Starego BUW.

Jubileusz zgromadził blisko 300 osób. Po powitaniu licznie przybyłych gości dyrektor Instytutu dr hab. prof. UW Dariusz Kuźmina poprosił o zabranie głosu Jej Magnificencję Rektor UW – prof. dr hab. Katarzynę Chałasińską-Macukow oraz Dziekana Wydziału Historycznego – prof. dr hab. Barbarę Elżbietę Zybert. Życzenia Jubilatowi składali goście przybyli z zagranicy, a także z wielu rodzimych instytucji. Byli to: prodziekan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie – dr hab. prof. UP Grażyna Wrona, Jacek Miller – dyrektor Departamentu Dziedzictwa Narodowego MKiDN, Ewa Kobierska-Maciuszko – dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, prezes Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – Elżbieta Stefańczyk, Jacek Kuśmierczyk – Kanclerz Polskiego Bractwa Kawalerów Gutenberga oraz prof. dr hab. Janusz Adamowski – dziekan Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, bezpośrednio sąsiadującego z Instytutem Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych w budynku przy Nowym Świecie.

Z uczelni zagranicznych, współpracujących z IINiSB, życzenia w imieniu swoich instytucji złożyli: prof. Rolf Hüper i prof. Ulrike Schömer z Fachhochschule w Hannoverze (Niemcy), prof. Simon Nedkov z Uniwersytetu Klimenta Ochridskiego w Sofii (Bułgaria) oraz dr Margit de Vos z Saxion University of Applied Sciences z Deventer (Holandia).

* Fotografie z Jubileuszu pochodzą ze zbioru zdjęć przekazanych Instytutowi przez jego absolwentów.

Jubilatowi gratulowali osiągnięć dyrektorzy, a często też i inni przybyli na uroczystość pracownicy wszystkich bratnich Instytutów oraz Katedr (łódzkiej): BiN lub INiB z całej Polski, z Uniwersytetów w Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Wrocławiu.

Krakowscy goście reprezentowali dwie placówki uniwersyteckie kształcące bibliologów: Uniwersytet Jagielloński oraz Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie. Poza dyrektorami obu placówek, również pracownik Uniwersytetu Pedagogicznego – dr Grzegorz Nieć złożył życzenia w formie okolicznościowego, żartobliwego 44-wersowego poematu „Bibliologom warszawskim... przez Anonima” zamieszczonego w specjalnym tomie *Pszczółki Krakowskiej* – reaktywowanej i wydanej w 60 egzemplarzach z okazji Jubileuszu warszawskiego Instytutu³.

Na zakończenie części oficjalnej jubileuszowej uroczystości Rektor UW prof. dr hab. Katarzyna Chałasiński-Macukow w imieniu Senatu uczelni uhonorowała 15 czynnych oraz 8 emerytowanych pracowników Instytutu Medalem Uniwersytetu Warszawskiego.

Kolejną częścią spotkania była konferencja. Przedstawiono na niej cztery referaty problemowe: dwa przygotowane przez profesorów macierzystego Instytutu: prof. dr hab. Edwarda Potkowskiego *Książka rękopiśmienna jako obiekt badań bibliologii historycznej* i dr hab. prof. UW Marty Grabowskiej *Informacja – ten niezwykle przedmiot badań*, a dwa przez gości: prof. Rolfę Hüpera z Hanoweru – *O prawie dostępu do informacji (Freedom of Information Laws)* i prof. Elżbiety Gondek dyrektora Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – *Kondycja środowiska bibliologów w Polsce*.

Poza referatami były jeszcze dwa wystąpienia, które można określić „studentckimi”. W pierwszym absolwentka Instytutu Elżbieta Stefańczyk, obecnie wicedyrektor Biblioteki Narodowej i przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, przywołała wspomnienia sprzed lat, z okresu swoich studiów a w drugim współczesny program kształcenia oraz działania naukowe studentów Instytutu oraz możliwości korzystania przez nich z różnego typu programów krajowych i międzynarodowych przedstawiła obecnie studiująca Adela Pietras.

Z okazji obecnego Jubileuszu zostały wydane, tak jak przed dziesięciu laty, dwie publikacje: pierwsza to księga jubileuszowa, zatytułowana *Bibliologia i informatologia*⁴, druga to bibliografia publikacji pracowników Instytutu za ostatnie 10 lat⁵.

Bibliologia i informatologia, to książka licząca blisko trzysta stron, w twardej, płóciennej oprawie zawierająca 22 artykuły – przyczynki badawcze z zakresu bibliologii i informacji naukowej, opracowane przez pracowników naukowych uniwersyteckich instytutów. Przekrój tematyczny artykułów jest bardzo szeroki, zgodnie z zainteresowaniami i prowadzonymi przez autorów badaniami, od problemów: średniowiecznej książki rękopiśmiennej do bibliotek cyfrowych i zasobów sieciowych. Sześć artykułów to teksty badaczy z Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych (B. Bieńkowska, E. Potkowski, M. Drzewiecki, M. Grabowska, B. Sosińska-Kalata i D. Kuźmina we współpracy z Anną Szczepańską). Trzy referaty znajdujące się w publikacji (E. Potkowskiego, M. Grabowskiej i R. Hüpera), jak już wcześniej wspomniano, zostały przedstawione podczas sesji. Do Instytutu i jego dziejów bezpośrednio nawiązuje tylko pierwszy, wprowadzający artykuł prof. B. Bieńkowskiej *Bibliologia dyscypliną rozwojową*.

Ostatnim akcentem jubileuszowych obchodów był popołudniowy Zjazd Absolwentów w formie pikniku na podwrocu pałacu Zamoyskich przy Nowym Świecie, gdzie mieści się siedziba Instytutu. Atrakcją artystyczną tego spotkania było przedstawienie zatytułowane „Dzień z życia bibliotekarza”, komediowy obraz perypetii bibliotekarza, którego odwiedziło wielu nietypowych czytelników.

³ *Pszczółka Krakowska*, pismo literacko-rozrywkowe wydawane w Krakowie w latach 1819-1822. Tekst życzeń zamieszczony w *Pszczółce* A.D. 2011 został zamieszczony na stronie internetowej Instytutu. Adres dostępu: <http://www.lis.uw.edu.pl>.

⁴ *Bibliologia i informatologia*. Pod red. D. Kuźminy; współpr. E. Chuchro. Warszawa: Wydaw. PTB OW 2011.

⁵ T. Kędziora: *Bibliografia...*, op. cit.

Fot. 2 Absolwenci Instytutu wokół jubileuszowego tortu

Autorem i reżyserem inscenizacji, a zarazem aktorem biorącym w niej udział, jest absolwent i doktorant Instytutu, mgr Jacek Włodarski. W przedstawieniu wystąpili też studenci Justyna Bulska, Kacper Jaroszyński, Łukasz Kołodziejczyk oraz Jakub Opas.

Główną jubileuszową atrakcją kulinarną był tort w formie książki – wielkiego formatu – ozdobiony specjalnie zaprojektowanym znakiem na jubileusz 60-lecia IINiSB. Znak ten widnieje też na wszystkich okolicznościowych zaproszeniach, informacjach, plakatach, publikacjach a także pamiątkowych gadżetach, typu parasole, kubki itp., które można było nabyć, tak jak i wydawnictwa na stoisku zorganizowanym w sieni pałacu.

Multimedialny reportaż z „przybycia” tortu i celebracji jego podziału został zarejestrowany na Youtube⁶ przez autora występującego pod hasłem „bibliotekarz”.

W samym Instytucie w czasie pikniku można było obejrzeć wystawę fotograficzną przedstawiającą osoby, miejsca i wydarzenia dawne oraz współczesne. Została ona zorganizowana dzięki pracownikom i absolwentom, którzy udostępnili zdjęcia z lat minionych, choć nie było ich wiele. Jedną z plansz wystawowych, umieszczoną przy wejściu do reprezentacyjnej sali im. A. Bireknamajera, prezentująca zdjęcia kolejnych dyrektorów Instytutu, pozostała na miejscu i będzie zapewne trwałym elementem informacyjnym, a także dekoracyjnym Instytutowych kuluarów.

O ile w materiałach publikowanych przy okazji dotychczasowych jubileuszów wyczuwało się (może to subiektywne odczucie referującej) większą równowagę między tym, co się dokonało, a tym, co niesie przyszłość, to w przypadku tegorocznego jubileuszu głównie zwracano się ku przyszłości i możliwościom badawczym dyscypliny, wspieranym nowoczesnymi technologiami. Efektem praktycznym zastosowania tych możliwości jest umieszczenie na stronie Instytutu życzeń Anonima i filmiku na Youtube, które pozwalają niemal na uczestniczenie w tych wydarzeniach.

Anna Radziejowska-Hilchen

Tekst wpłynął do Redakcji 26 września 2011 r.

⁶ Adres dostępu: <http://www.youtube.com/watch?v=WzfZ7BLwnLO>.